

AZ EMBERLELET FORDULÓI

HÁZASSÁGI ÉS LAKODALMI SZOKÁSOK SÜKÖSDÖN

Készítette: Késmárki Julianna

1985.

A fiatalok ismerkedési és udvarlási szokásai

A század első felében a fiatalok 12 éves korban fejezték be az iskolát. Utána még az úgynevezett ismétlőbe jártak, de ezalatt a lányok már nagylánynak számítottak, udvarlót is tarthattak. A suttyó fiuk 15-16 éves kortól legénykedtek. Az iskolából kikerült fiatalok ismerkedési alkalmai a kapcsolatok kialakulását szolgálták, amelynek végső célja Sükösdön is a párválasztás és az ezt lezáró házasság volt.

A századfordulótól a század közepéig a sükösi fiatalok a kocsmában, a varróban, az utcán, a falu szélén a gyepeken szórakoztak, ismerkedtek egymással. Az ünnep és a pihenés alkalmain túl a közösen végzett munka is számos lehetőséget kínált a kapcsolatteremtésre. Amikor a társasélet szokásait áttekintjük, figyelembe kell vennünk azt az általános érvényű elvet, hogy mind életüket, mind szórakozásukat nagymértékben a paraszti munka rendje szabályozta, alkitotta.

A legáltalánosabb ismerkedési, szórakozási alkalom a kocsmái táncmulatság volt. Ezek a táncmulatságok nem voltak egyenrangúak; a vasárnaponkénti táncalkalmat t á n c - n a k nevezték, és csak a falu ünnepeihez és a jeles napokhoz fűződő táncos rendezvényt nevezték b á l - nak. Ilyen volt a bucsui /Sükösdön kettő: őszi, októberben, nyári július 26./ szüreti, szilveszteri és a farsangi bál. Ez a megkülönböztetés általánosan ismert, Utal rá

Antal Imre is a Gyimes vidéki ismerkedési szokások elemzésekor, és Pálffy Gyula is a Sükösdhöz földrajzilag közel eső Kecel /Kecel-Bajai magaspárt/ táncéletének bemutatásakor.¹

A táncmulatságok rendjét az egyház is szabályozta vagy éreztette hatását. Nagyböjtben tiltotta a zenét és a zenes táncot. Vasárnap délután pedig előbb litániára kellett menni a lányoknak, csak utána mehettek táncolni. Ha kevés fiatal járt misére, az egyház beleszólt a bálok megtartásába, meg is tiltotta azt.

A legnagyobb dologidőben, nyáron, aratáskor és szünetelt a tánc, és csak július 26-án, Szent Anna napkor /bucsu/ kezdődött újra. Ekkortájt jöttek haza azok a fiatalok is, akik részaratónak szegődtek vidékre. /Máriabasnyó, Nagykáta, Baja, Izsák, Gerjen, Józsefháza, Kelemenliget, Daróczyhalma/.

A falu arra alkalmas kocsmáiban - a fentebb említett alkalmakat kivéve - minden vasárnap volt tánc /Kuti-kocsmá, Háromköröszt-kocsmá, Farkas-kocsmá, Bachmann-kocsmá, Törköly-kocsmá/.

Ez a tánc a század elején 2 órától 5-ig tartott, mert mire a "gulyás hazahajtott, haza kellett érni, hogy az állatokat elláthassák." A 30-as évektől már 6-tól 10-ig lehetett mulatni. Csak a bálok tarthattak éjfélig.

A hétfőn kezdődő kemény munkából a fiatalok nem maradhattak ki. "Aki legény este, legyen legény reggel is"² - tartották Sükösdön is.

Fentebb említettük már, hogy táncolni litánia után mentek a lányok. Átöltözték, letették a "misés ruhát" és fölverték a "kocsmás tuhát". Csoportosan, karöltve sétáltak, majd így érkeztek a kedvükre való kocsmához. Ki-ki oda járt táncolni, ahova a barátai vagy a szeretője. Jó időben az utcán vagy az udvaron álltak meg, télidőben a táncterem ajtajában mindaddig, míg táncba nem hívták őket. A legények is csoportosan álltak, de bent a teremben. A lányok felkérése a századfordulón és a század elején általánosan ismert szokás szerint történt Sükösdön is. A legény a névén szólította táncba a lányt, vagy a kezével vagy a szemével intett. A felkérést a lányok nem utasíthatták vissza. Ha mégis előfordult, azt a lányt a legény k i m u - z s i k á l t a t t a, zeneszóra kivezette az ajtóba, és nem volt ritka, hogy ki is lökte.

A lány nemcsak a barátjával mehetett a táncba. Ha már választott szeretőt magának, akkor vele ment, de a legénynek el kellett kérni a szüleitől. Ha a farsangi bálon nancsot kapott a legény anyjától, és azt kitette az ablakba, arról a falu tudta, hogy legénnyel volt bálba.

A kocsmai táncmulatságot a fiatalok szülei /anyjuk/ és rokonsága is megnézte. A kocsmán kívül álltak, be-be figyelve, hogy ki kivel táncol, a párválasztás megfelelő e

majd a szülői szándéknak és elvárásnak, nem kell- e azt idejében más irányba terelni. Szórakozást is jelentett ez a falu asszonyainak életében. /táncolni csak a fiatal házasságok jártak, ők is csak a farsangkor rendezett asszonybálba./

A táncos mulatság általános rendjében 1935-től észlelhető szokásváltozás. A lányok már nem álltak a kocsmán kívül, vagy a kocsa ajtajában, hanem kört alakítva táncoltak az udvaron vagy a teremben. A legények pedig a körből választották ki és hívták táncolni a lányt. A táncot a néző asszonyok is beültek már a táncterembe.

1945 után erőteljes változások történtek, főleg a kocsmák államosítása után, amelyek közül néhány meg is szűnt. Az 50-es években már a Kulturházban táncoltak a fiatalok /1941. épült leventeotthonnak/. A tánc időpontja az esti órákba tevődött át, a lányok táncra kérése már polgári, városias szokások szerint történt. Tánc közben a lekérés vált általánossá. Csak a táncot néző asszonyok száma nem csökkent. Őket a napjainkban divatos discó forma szorította végleg ki a táncteremből.

Sükösdön igen sokat emlegetett és kedvelt lehetősége volt a fiatalok találkozási formájának: a sziveőrzés.

Aratás után és az őszi betakarítás előtt volt egy kis pihenésnyi idő. Ekkor érett a szilva, és ekkor került sor a sz i v a ő r z é s r e. A kamaszlányok, nagylányok, öregebb asszonyok a besnyői határban nőtt szilvásokat őrizték.

Ezt úgy mondták, hogy elmentek p u d á r n a k /budár/.³
Nádból "gunyhót" építettek az alváshoz, napközben pedig
főztek, varrtak, énekelgettek. Szombaton és vasárnap a
legények is kimentek. Ilyenkor nótáztak, táncoltak, cse-
megének kukoricát sütöttek nyárson. A jó hangulat köze-
pette k i k i a b á l t á k azokat, akikről már tudni
lehetett, hogy szeretők, vagy azok akarnak lenni. Ennek
szövege:

"Isten éltesse N.N-t és N.N-t! Vivá!"

"Jó lösz-e? Jó ám!" - jött a válasz, ha tet-
szett a lánynak a párválasztás. Amennyiben nem, akkor
hallgatott.

Egyik adatközlőm így summázta a maga leánykori élményeit
a pudárságról: "Ügön jó vót. Ez vót az üdülés, ma így mon-
danánk."

A szegényebb rétegek részes aratást vállaltak és hónapos-
nak is elszegődtek vidékre. A közös munka során az azonos
sorsuk megismerkedtek, kapcsolatok szövődtek. Ebben az
esetben a párválasztás szempontjából leginkább az volt
a döntő, hogy ügyes legyen és jórevaló, megtudjanak élni.

A nyári-őszi munkaalalomhoz is kötődtek szórakozási, pár-
választási lehetőségek. Ilyen volt a kukoricafosztás,
s z i l v a p u c á l á s /szilvapucolás/ is. Mémely mun-
kát csak lányok, asszonyok végeztek. Ez jó alkalom volt
arra, hogy megbeszéljék ki kivel illene össze, kit kivel

kellene összekomendálni. A szüret is olyan munka volt, amit közösen, /egymást kiségitve/ végeztek. Mivel szüret idején szinte az egész falu népe a határban dolgozott, különösen hatásosan lehetett kikiabálni azoknak a fiataloknak a nevét, akikről már tudni lehetett, hogy szeretők, netán még házasságra is készülnek a szüret után.

Szórakozásra, ismerkedésre leginkább télidőben, farsangkor adódtak alkalmak. Igen kedvelt téli szórakozás volt a v a r ó /varró/, vagy v a r ó b á l /varróbál/. 8-10 nagylány - pajtás, rokon összejött, és 1-1 napot vendégeskedtek egymásnál.

Varrogattak, énekelgettek, beszélgettek. Ilyenkor készült a kelengye is /staférung/. Ha közben kedvük kerekedett, feldiszitett kocsin vagy szánkón nótaszóval végigjárták a falut. Olykor néhány legényes ház előtt megálltak énekelni, nem minden célzatosság nélkül. Olyankor tették ezt, ha lánynak udvarlója lakott a házban, vagy éppen azt szeretne volna, hogy az ott lakó legény udvaroljon neki. A szánkózó varrós lányokat a legények hóval dobálták meg. Este természetesen megjelentek a legények is különösebb hívás nélkül. Még „egy-két szál cigényt” /zenészt/ is hoztak magukkal, hogy közös mulatsággal záruljon a nap -.

A varró mellett f o n ó b a is jártak, de inkább csak az asszonyok. Ilyenkor "rokká rokkát ért" - mesélik.

A varró és fonó szokását a negyvenes évek után csak az asszonyok őrizték tovább, még az 50-es években is kedvelt

farsangolási mód volt.

Amikor a kender termesztése és főleg házi feldolgozása is megszűnt a paraszti termelésben, úgy elhalt a szokás is. A varrás /himzés/ új tartalommal reneszánszát éli, de már a Művelődési Ház szakkörében találkoznak, és az ősi, összetett funkciói /szokásjelenségek/ nélkül.

Tavasszal - kiváltképp nagyböjtből a g y ö p ö k ö n szórakozott a fiatalság vasárnap délután.

A lányok kedvelt játéka volt a c s ö n - c s ö n g y ü - r ü vagy c s ö m - c s ö m g y ü r ü, a t u r ó c s k a, a B e ü l t e t t e m k i s k e r t e m e t.⁴ Ezeket a 30-as évektől a fiukkal közösen is játszották.

A fiúk kedvelt játéka a c s ü l k ö z é s és az A d j k i r á l y k a t o n á t volt. A labdajátékot is kedvelték. Labdájukat marhaszörből maguk készítették.

A r i d á z á s népszerű b ü t i játék volt. Kifejezetten nagyböjtből idején játszották, amolyan táncpótló gyanánt. A lányok karikába álltak és hótaszóra csárdás lépésekkel haladtak egy^í irányba. A ridázás a kerikázónak ahhoz a típusához tartozik, amelyet a szakirodalom böjti leánytáncnak nevez. /De megtaláljuk Sükösdön tánckezdés-kor is és táncközi szünetekben is./

A legények nem táncoltak, csak segítettek a nótázásban,

nézelődtek, és kiszemelték maguknak a lányt, akit este majd hazakisérnek. A sükösdí ridázás valószínű a déli körtáncdialektushoz tartozik, hasonlóságot mutat a Kalocsa vidéki férccel és a Tolna megyei Bata községben ismert karikázó szokásával is.⁵ /pl. a legények nem vettek részt a táncban/

A leírt szokások egységes, változatlan képet a 30-as évekig mutatnak. Ekkor az állami, de főként az egyházi népművelési törekvések hatására ^{új} szórakozási és játékal-
mak teremtődtek /Új: KALOT, KALÁSZ, öntevékeny művészeti csoportok/.⁶ 1945 után a változások tovább erősödtek, majd a felsorolt szokások eltűnését idézték elő azzal, hogy megszüntették a rájuk módot adó alkalmat.

Az udvarlást is szigorú szokásrend szabályozta. A legény csak bizonyos napokon járhatott a lányhoz. "Megszabott napjai voltak: kedd, csütörtök, szombat és vasárnap: az un. "legényesték" vagy "lányosesték". - írja Ruitz Izabella a Bódva vidéki parasztfjúság társaséletéről szólva, de megtaláljuk a bácskai gombosiak szokásaiban is.⁷ Sükösdön is legényestének-lányestének nevezték az udvarlási napokat. Ezek a napok szintén kedden, csütörtökön és vasárnap voltak. A máskor jött legény hagymát kapott a zsebébe. Így jelezték a legénynek a Sükösdhöz közel eső Bátyán is, hogy rossz napot választott.⁸

A legények csoportokba verődve jártak lányokhoz. A lányok pedig "összementek" egy-egy ház elé és szintén többen

kiültek a kispadra a "dolog" elvégzése után. Várták a legényeket, akik nótaszóval jöttek. A lány a közelgő legényt a nótájáról is megismerte. Így csoportosan beszélgettek, majd ki-ki hazakísérte a választottját.

Télidőben a lány engedélyt kért a szüleitől a legény bejövetelére. S a legényt kikísérhette, de csak rövid ideig maradhatott kint. A szülők éberren figyelték a kapcsolatteremtést és szigorúan vették a lányok ¹tisztosságát", jó hírnevét is.

Azt tartották: "Ha egy legény odaveri a kalapját százszor is a földhöz, akkor is legény marad. A lány csak egyszer vesztheti el a tisztosságát, akkor nincs többet."⁹

A m e g e s ö t t lány nagy szégyen volt a faluban. /A rossz hírű lányt vagy asszonyt Sükösdön "S z ö m é l"-nek /Személy!/¹ nevezték.

A párkereséshez kapcsolódó hiedelmek

Mivel a férjhezmenést igen fontos dolognak tartották, ezért megpróbálták befolyásolni annak sikerességét. Bizonyos tilalmakat kellett betartani: a férjhezmenendő lány ne üljön az asztal sarkára, ne nézzen törött tükörbe. Ha elsöprik a lábát, vagy körülsöprik, akkor nem megy férjhez. A tükör eltörése is azt jelentette, hogy 7 évig nem talál párt magának.

A nagylány mindenképpen szeretne volna megtudni, hogy jövődöbelije ki lesz. Ezt jelzik a házasságjósító szokások Sükösdön is.

Ádám-Éva este, ha a lány kivitte a szemetet, és meghallgatta honnan kukorékol a kakas, akkor megtudta, hogy arra megy férjhez.

Ez a változat Luca-naphoz is kötődik. Este, ha kivitte a lány a szemetet, és amerről ugattak a kutyák, arra megy férjhez. Luca-napkor ólmot öntöttek. Az ólmot felolvasztották, és hideg vízbe öntötték. Amilyen alak kiformálódott, olyan foglalkozású férje lesz a leánynak.

"Öntöttem ólmot, és egy halvány csizmaalak gyűtt ki. Akkor nem volt a faluba cipészlegény, és azt mondtam, hogy ez lehetetlen. És mégis olyan susztérféle lőtt az uram". - meséli az egyik adatközlő.

Luca-ág:

"Orgonavesszőket állítanak egy pohár vízbe, legény-
nevet adnak nekik, amelyik karácsonyra kibimbózik
az lesz az uruk neve".

"Nevet adtak az ágaknak, amelyiknek legnagyobb a
bimbója, olyan nevű lesz a férje." ¹⁰

Ez a Luca-ág valószínű a Borbála-ággal mutat rokonságot,
amely a legelterjedtebb házasságjósító művelet. ¹¹ A sükösdői
változatban úgy érezzük két cselekvést von össze az emlé-
kezet: a Luca-cédula írását és a kivirágzó ág házasság-
jelző szerepét.

A varázsló cselekvések köre eléggé szűk. Sükösdön is is-
mert a rontásnak az a módja, hogy a "tisztulásából a
lány öntött a legény borába", hogy magába bolondítsa.

A párválasztás

A párválasztás és a házasságkötési szokások szempontjából Sükösdre mint a legtöbb magyar falura az endogámia, a községen belüli házasság volt jellemző. Az endogámia elvként uralkodott /hisz tiszta endogám falu ritkán van/, de a gyakorlatban az exogámia is megfigyelhető.¹²

A századfordulón és század elején is elnézték a más faluból való párválasztást második házasság esetén, valamint akkor, ha egy öreglegény vagy egy ügyetlen legény nem talált magának lányt a falujában. Sükösdön ma is emlegetik: "Élmegyünk Miskére lányért, ott egy szakajtó krumpliért lehet kapni".., vagy "Egy szakajtó krumpliért kettőt adnak Miskén."

Hogy miért éppen Miskére mentek, ennek okaira ma már nem igen emlékeznek az adatközlők. Emlegetik ugyan okként, hogy ott sok volt az egyes lány. Ez elképzelhető, hisz a dusnokiak úgy emlékeznek, hogy a sükösdiak a magyar nemzetiségű dusnokiakkal sem szívesen házasodtak, mert ott sok volt a szegény, sok volt egy családban a gyerek, sok volt az "osztózó". Feltételezzük azonban, hogy Miske magyar és katolikus lakossága is szerepet játszott ebben.

Elvként azonban a falun belüli párválasztást tartották elfogadhatónak. Sükösdön is "Ritkán fogadtak "gyüttmön-tet" a családba"¹³

A felu legényei komoly verekedéssel is örködtek a szokás felett. Ma is tartják a régiak mondását: "Mig talál a falujában szart, addig ne menjen a másik faluba fosért."¹⁴

A lokális endogám elv érvényesülését csak erősítette, hogy a három környező falu közül az egyik zömmel református /Érsekcsanád/, a másik ráchorvát /Dusnok/, a harmadik sváb volt /Nemesnáduvar/¹⁵. Ezekből elképzelhetetlennek tartották a párválasztást. Azt tartották, hogy: "Sem a svábokhoz, sem a rácokhoz"!.

Ha mégis előfordul, hogy egy lány valamelyik nemzetiségi községbe ment férjhez, akkor azt mondták "nem marad meg mert kibeszélik" /nem értette a nyelvet/.

"A párválasztás nemzetiségi korlátsaira nagyon sokan rámutattak, és természetesnek vehető, hogy különféle nemzetiségi községek egymással a legritkébb esetben kerültek házassodái kapcsolatba."¹⁶ - írja Tárkány Szűcs Ernő. Ezt az általános érvényű megállapítást látszik igazolni Ferenczi Imre is a szóregi szokásokról szólva: "... a magyarok és szerbek nem házasoktak össze",¹⁷ vagy Bálint Sándor s Szeged-Alsóváros lakodalmi szokásairól: "... nem katolikussal, más nemzetiségivel sem keveredtek."¹⁸

A zömmel református lakosságu Érsekcsanáddal sem kerestek párkapcsolatot, efölött az egyház is szigoruan örködött.

Horváth ~~Tereza~~^{Tereza} Baja környékéről írt tanulmányában a környező falvakat nemzetiség, felekezet és házassági körzetek szerint csoportosítja.

A környező falvak között "katolikus és magyar sziget"-ként említi, kiemeli elkülönülését a környéktől, házassági szokásaiban az endogám tendenciát.¹⁹

A népszámlálási adatok szerint is Sükösd az általam vizsgált időszakban vallási és nemzetiségi szempontból egységesen római katolikus, magyar nemzetiségű községnek mondható.

A párválasztásban Sükösdön is a század közepéig igen jelentős szerepe volt a vagyonnak, mivel az összekerülő fiatalok jövője szempontjából alapvetőnek tartották a megélhetés minél magasabb szintjét.²⁰ Azt tartották: "A szeretet is kenyérrel jó." vagy "Legalább annyija legyen, mint neked".

A döntést Sükösdön sem bízták a fiatalokra. A családfő szava érvényesült, és a fiatalok részéről ritkán fordult elő ellenállás: "A szülőké volt a szent...." Ellentmondás esetén "Tűzet se rakok, békát se nyuzok érte" - mondta az apa, s ezzel éreztette, hogy nem ért egyet gyermeke választásával. "Huzod a fejed az asztal alá, mink meg huznánk fölé" - jelezték a helyes irányt olykor, ha rangon alulinak ítélték a párválasztást.

Néhány esetben a szülői hatalom olyan erősen érvényesült, hogy a fiatalok csak a szülők megegyezése után tudták meg, hogyan döntöttek a sorsukról. Előfordult azonban olyan is, hogy a legény vagy a lány olyan szeretőt választott magának, aki a szülők szándékának is megfelelt.

"Akkortáiban a vagyon döntött és a szülő" - így emlékszik az egyik adatközlő. /Az ő/ "Gyerőkei ne mőnjenek a más tallójára." - mondta az apám. "Együtt lányokhó /a legény/. Az én apámnak męgteccőt. Azt mondta: ennek már nem gyerők esze van, ez maj tud gazdákodni, ezt a sorsa męgtanította. Édősapámmal męgęgyezőt. Męgvőttek az ajándékot." Az adatközlő arra utal, hogy kérője nemcsak megfelelő vagyoni állapotú, hanem katonaviselt ember is volt, és az ilyen kérő házassági szándékát /pedig/ mindig komolyan vették a szülők.

Gazdag elvett gazdagot a vagyon miatt, hogy a birtok a birtokhoz társuljon.

"Sokat összehajtotak a nagy birtokér, hogy a birtok közös lögyön, ęgyüt maragyon. Közze vót a tanyájuk ęgymáshó, még a sok föld és oda más ne kerüljön. Ezé összekerütek a fiatalok, de nem nízhetek ęgymásra sęmedig sę kölötek ęgymásnak."

A gazdag leánynak egyéni tulajdonságai, szorgalma, munkabírása nem volt döntő" - írja Györgyi Erzsébet a párvalasztás szokásairól szólva. "Ilyenkor a testi hiba sem számított."

A sükösdai adatközlő is így emlékszik vissza a földvagyonszeresére: "Kinek mennyi földje van. Ha csunya is volt az a lány, vagy hibája is volt /beszédjében, munkájában/ nem volt semmi baj, összeadták őket. 1 férfit föld már számított."

Esztétikai, rátermettségi szempontok a gazdag legény esetében sem játszottak döntő szempontot.

"Fogalomra is gyöngé volt, de 25 hold földjük volt. A gazdag lányt hozzáadták, mert egyes legény, egyfi volt. Amikor az anyósa meghalt, elhagyta az urát."

Az egyfi és az egyes lány mindig számított. "Egyes lány kapós volt. Nem volt osztó."

("A gazdag leánynak egyéni tulajdonságai, szorgalma, munkabírása nem volt döntő." "Ilyenkor a testi hiba sem számított....")

Gazdag legénynek, ha szegény lányt vett el, és "kikötött", nem vette be a szülők parancsát, el kellett mennie otthonról "házbérbe". Ha a fiatalok szépen éltek, dolgoztak, a szülők megbocsátottak.

"Ha gazdag lány ment szegényhez, itt befogadták a szülők."

A szegényebbeknek már kevesebb okuk volt a beleszólásra, A szülő szerepe nem volt kisebb, de egyéb szempontok jobban /számítottak/ érvényesültek.

"Esetleg azé szóhattak bele, hogy ennek tán nem jók a szülei, vagy a nemzetisége, fajtája, vagy veszekedősek, vagy ilyenök-olyanok, lopósok. Inkább ulyanhó, aki hát ügyes munkás és akó jobban még tudunk éni."

De vallották azt is:

"Szerelöm vót mindig a legfontosabb, mer a szerelöm összetartott mindönkit. Efeledköztünk sokszó arú, hogy éhősek vagyunk, de szeretük egymást, és éhön is léfekütünk."

A párválasztás szempontjainál meg kell említenünk, hogy a közeli rokonok közötti /vérfertőzés/ házasodás egyházi tilalmát Sükösdön sem törte meg a szokásjog. Elvértve fordult elő, hogy vagyoni okok miatt első unokatestvérek összeházasodtak volna.

Kommendáló

"A vagyon, de egyéb okok miatt is kifinomult commendáló és közvetítő módszer segített a lehetőség és hajlandóság kipuhatolásában." ²² Irja Ferenczi Imre tanulmányában. Általánosan elterjedt és ősi szokás volt ez, amelyet a néprajzi irodalom is jelez. A házasságközvetítő szerepét erre alkalmas asszonyok vállalták.

Résó Ensel Sándor az alföldi menyegzői szokásokról írva említi: "Ez időtájt ott minden házasságot az asszonyok kezdték. Amennyiben ugyan nem voltak egyenes kérők, hanem ők

puhatolták ki a legényt szülői által kiszemelt lány körül: vajjon nincs-e a hajadon már más valaki részére lefoglalva, vagy odaigérva, s ha nincs: vajjon volna-e kedve az illető ifjuhoz nőül menni, ha ez meg találná kérni".....²³ "E szerzőasszonyok közbenjárulta nélkül kevés legény választja magának leendő hitves társát" - írja a²⁴ drávamelléki szokásokról szólva. A közvetítőt más-más néven ismeri a néprajztudomány. Nevezik gyalogsátánnak, kullogónak, csoszogónak, pokolpométnek, gyalogszarkának, gyűgyűnek, susogónak.²⁵

A fentebb említettekhez hasonlóan Sükösdön is asszonyok²⁶ vállalták a közvetítő szerepét: komendálónak hívták őket. A kommendáló olyan személy lehetett, aki ismerte a viszonyokat, vagy szeretett ezzel foglalkozni, jól tudott beszélni, volt hozzá adottsága, rábeszélő képessége. Dicsérte a családot: "jó munkások, dógosok, elsőnek érnek ki a határba", vagy az eladó lány képességeit: "evőhetitők, mer ezzel a lányra jó jártok, tud dógozni, főzni....", vagy a vagyon előnyeit hozta szóba: "nem kő möni a más főgyibe dógozni."

Rendszerint idősebb asszony vállalta ezt a küldetést, de vállalhatta idősebb rokon, fiatalasszony, szomszéd is. Az adatközlők nem emlékeznek már arra, hogy milyen anyagi juttatást kaptak szolgálataikért azok az asszonyok, de a kifejezés: "Nem ingyen postás volt", arra enged követke-

tetni, hogy valamivel viszonzották a kommandáló fáradozását. A közvetítő nemcsak azt puhatolta ki, hogy ki-kihez illenék úgy, hogy a szülők is jó szemmel nézzék. Azt a feladatot is magára vállalta, hogy a legény szándékát hírül vigye a családnak. Ilyenkor a közvetítő elment a lányhoz, a lányos házhoz, és kipuhatolta, "kijárta", hogy az illető legény eljárhat-e a lányhoz. Erre a szokásra így emlékeznek vissza a faluban:

"Hogyan vót? Ugy vót, ugye, hogy aligha ismerte legény a lányt a lány a legényt, pedig falubéli vót. Mert jának gondolták a szülők, és hozzáatták. Ekütek egy öregasszonyt, hogy mönyön, tud beszéni, beszéje rá a lánt. Beszéje rá, hogy mönyön ehö még ehö férhü. Hát addig az /a legény/ nem mer elmöni, míg az öregasszony nem viszi a választ. De mikor az öregasszony elvite a választ, hogy a lánnak is hát teccik, elmöhet, ne akkor aztan elmönt a legény." "Mégiscsak asszony vót, aki megérdeklötte. Hát éngömet is csak úgy ajálottak ide, a Boris nene. De nem azért, hogy az /a Boris nene/ egy másik valaki vót, hanem a családban /családból/.

Az egyik adatközlőm a saját házasságközvetítésére emlékszik vissza: "Elmondom, régön vót. Nagyon jó lösz, mer higym e milyen gazdagok, s midön van, nem kő möni a más fögyibe dőgozni, van itten föld is jószág is, szép ház is. Így is vót, és jó is vót. Hálát adok a Jóistennek, mert engette, hogy már most 64 év óta lakom ezt a házat. És vót sokféleleken, de úgy nem vót, hogy szétvátunk. Egy napra se.

A napocska nem mönt lő a haragunkon."

A vallomásokból /is/ kitűnik, hogy a házasulandó fiatalok a kommandálás előtt nem ismerték egymást közelebbről. A házasságkötésig sokszor csak három hét vagy három hónap maradt erre. A paraszti környezetben, ahol a házasság tartósságát - az ismertetett szempontokon kívül - a nagyfoku alkalmazkodásra alapozták, úgy gondolták, hogy majd közben megismerik egymást alaposan, vagyis öszeszoknak. A párválasztásnak ez a szokása igen elevenen élt a faluban a századfordulón és a század elején. Majdnem mindegyik adatközlő kommandálás útján ment férjhez. A szokás a 40-es években vesztett erejéből. Ez idő tájt a fiatalok maguk kezdtek párt választani, bár még előfordult, hogy ekkor is küldött a legény közvetítőt. Inkább már csak akkor kommandáltak, ha özvegy keresett magának párt, vagy öreglegénynek, lánynak kellett társat keresni, vagy egyéb okok miatt. A vagyon és a szülő szerepe a párválasztásban megmaradt.

1945 után az új módon alakuló emberi kapcsolatok /pedig/ fölöslegessé tették a közvetítőt, maga az intézmény is pejorativ értelmet kapott.

Az exogám tendenciák erőteljesebb jelentkezésig a 30-as, de főként a 40-es évekre tehető.

Mára az ősi szokásrendet a társadalom fejlődésével, változásával járó tényezők erősen befolyásolták, megváltoztatták, de nem szüntették meg.

Ma is szívesen veszik süksdön, ha a párválasztás a falun belül történi, és a szülői akarat ma is érvényt szerez a fent említetteknek.

A mai családszociológia kutatások is nagy figyelmet fordítanak a párválasztásra, az azt befolyásoló tényezőkre.

A szociológia segítségével az általunk tárgyalt párválasztási tényezők mai mibenlétére utalnánk, amelyek általánosságban az általunk tárgyalt területre is érvényesek.

"... a szülői döntés még a mai fejlett kapitalista társadalmakban kötött házasságok egy részénél is érvényesül, sőt erősen tradicionális kulturájú régiókban még a szocialista társadalom viszonyai közepette is szerepet játszhat."

"A mai nyugati társadalmakban és a szocialista országokban szabad párválasztás útján lépnek házasságra az emberek. Az esetek nagy részében azonban ez a szabad párválasztás valójában nagyon is meghatározott keretek között történik, és a szülői elképzeléseknek megfelelően alakul."

"A magyar népmozgalmi adatok is erős homogámiát mutatnak a házassulók lakóhelye szerint. Az 1974. évi népmozgalmi adatok szerint például a házasságkötők 61 %-a a házasságkötés előtt ugyanabban a városban, községben lakott."

"A földrajzi közelség tehát a párválasztásban változatlanul szerepet játszik." ²⁷

Leánykérés

A leánykérés vagy ahogyan Sükösdön mondják: k é r e t é s, nem történt váratlanul. Ha a közvetítő sikeres munkát végzett, a fiatalok szót értettek egymással és a szülőkkel, vagy a szülők döntése megszületett, és a legény biztatást kapott, akkor két három héttel az esküvő előtt k é r e t t é k a lányt.

A kézfogóval összefüggő szokások országosan változnak. Több mozzanatból, szakaszból állhatnak és sorrendjük is változhat egy-egy községen belül. Sükösdön a k é r e t é s volt az ünnepélyes, látványos és hivatalos formája a jegyváltásnak.

A századfordulótól Sükösdön is általánossá vált a gyűrű használata. ²⁸ Léte azonban vagyoni helyzettől függött. A módosabb lányok még kísérgyűrűt is kaptak. A középrétegeknél csak a lány kapott karika gyűrűt is. A szegényebbek pedig kölcsön kértek az esküvőre.

A gyűrűket jóval a kéretés időpontja előtt is megvehették. Megvételését inkább a vagyoni állapot döntötte el: "amikor valamiből bejött a pénz." A vásárlásra együtt ment: a legény, a legény anyja és a jövőendő menyasszony. Ez bármelyik hétköznapi nap lehetett. A gyűrűket nemcsak megvették, hanem minden ceremónia és formesség nélkül felhuzzták. Az adatközlők arra is emlékeznek, hogy a vásárlás után a

nap hátralévő részét még a határban munkával töltötték.

A kéretés szokásformája a módosabbaknál és a szegényebbeknél egyformán zajlott, és kevés módosulással egészen a század közepéig fennállt.

A kéretés - mint az előbbiakból kitűnik - szigorú dramaturgia szerint zajlott.

Az érkező vendégeket a lány családja fogadta.

Kéretni a legény anyja ment a komasszonyával, a rokonokkal és a szomszédokkal. Sokszor tízen is összejöttek. A vőlegény nem volt jelen, kint várakozott. A vendégek beköszöntek, leültek. Egyik oldalon a lány családja, rokonai ültek, a másikon a kéretést végző vendégek. Középpütt ült az eladó lány, a menyasszony, akinek foglalatotkoskodni kellett valamivel /kézimunka/, hogy lássák, dolgos menyecske lesz belőle. Olyan szokás is ismert volt a faluban, hogy eldugták a lányt, és csak később vezették be. Beszélgetés közben a vendégek elmondták jövetelük célját, Ezt szimbolikus nyelven fogalmazták meg: "Elröpült a galamb, úgy látszik ennek a háznak a tetejére szállt. Jöttünk megkeresni, hátha itt a párja."

A párját kereső galambról szóló szöveget ki-ki úgy adta elő, ahogy tőle tellett, vagy ahogy a helyzet megkívánta. "Halotuk, hogy ere van egy galamb, akinek pár kölene.

Hát úgy vőtük észre, hogy a mi galambunk mindig ere száll-
"29
dogál.

Ha a lány és a család azt a választ adta, hogy itt a párja a galambnak, akkor jegyöt adtek.

A menyasszony a következőket adta: 3-4 diszes jegykendő
10-15 /bolti/ zsebkendő,
esküvőing. /esküvő előtt este
vitte el, ekkor volt először a
legényes háznál, barátnők ki-
sérték/.

A diszes jegykendőt a vőlegény ettől kezdve a zsebébe tűz-
ve viselte, és az mindenki számára egyértelművé tette,
hogy jegyben jár valakivel /a misén és a bálban viselte/.
A menyasszony a rokon gyerekeknek is készített és adott
ajándékot: kötőt /kötényt/, zsebkendőt.

A vőlegénynek és anyjának ajándéka: fékető, selyemkendő,
gyűrű. A jegyajándék mennyisége és értéke vagyoni állapot-
tól függött.

A módosabbaknál a legény és az anyós ajándéka: 2 m-es a-
ranylánc 3 medállal /metállal/, 2 gyűrű, aranycsipkés fé-
ketőnek való, selyemkendő, selyemruha.

A gazdagabbaknál a rokonság is hozott ajándékot: selyemken-
dőt, bluzt, kötényt, féketőt.

Előfordult, hogy nem zajlott simán a kéretés. Egyik adat-
közlőm, aki ellenállt a szülői akaratnak /pedig módos le-
gény kérte/ így emlékszik vissza:

A legény a szüleivel megegyezett. Két-három kocsival jöttek
a rokonok kéretni: "Van nekünk egy galambunk...." "Itt
nincs galamb." - vágott a szavukba. "Van, mert ide vagyunk
irányítva. Fiunknak tetszik a Katica, szeretnénk, ha oda-
adnák."- próbálkoztak a kérők.

"Még nem akarok férhő mönni, még lány sē vótam."

Né félj, jó sorod lösz. Ott té' lösző a legkisebb is még a legnagyobb is/ egyes legény kérte, nem volt testvére/. Végül is "kihúzták belőle a szót". A jegyajándékot is később adta, mivel nem szándékozott igent mondani. Még a lakodalom előtt is vissza akarta venni a szavát, de a szülők rábeszélése győzött: "Igy rőndötte a Jóisten. Kedvesködjél, szoktasd magad!"

A jegyesség időszaka rövid volt: három-négy hét. A negyedik héten került sor a házasságkötésre és a lakodalomra. A jegyespár "főliratkozott" a plébánián és a községházán, ezt követte háromszori kihirdetésük a nagymisén.

A jegyesség ideje alatt a vőlegény ugyanugy járt a menyasszonyhoz udvarolni, mint korábban. Tehát csak a legényestéken ment.

Igen régi szokásként tartja számon az emlékezet ezt, amikor a jegyespár meglátogatta a rokonokat, és mézes pálinkát vitt magával. Ez amolyan előzetes meghívás volt. A rokonság ebből is tudta, hogy hamarosan lakodalomba megy. A mézespálinkát pénzadománnyal viszonzották.

Mások ugy emlékeznek, hogy a menyasszony egyedül ment erre a látogatásra.

Ugy is őrzi ezt a szokást az emlékezet, hogy szombaton hajnalban vitték a mézespálinkát a közeli rokonokhoz. Zörgött a jegyespár az ablakon, majd a kínálgatás következett. Meghívást is jelentett ez a szokás.

1920 után a mézespálinka már kimarad a rokonlátogatásból.

Az eljegyzés csak a század közepétől terjedt el és vált ~~ez~~ egységesen uralkodó szokássá. Napjainkban olykor egy kisebb lakodalom méreteit ölti /30-80 fős rendezvény/.

Kezdetben a szülők, keresztszülők, közeli rokonok voltak a résztvevők, később a barátok köre növelte a létszámot. Az eljegyzési ajándék is megváltozott.

A menyasszony kapott: karikagyűrűt, kísérgyűrűt, nyakláncot.

A vőlegény: 24 férfiszabkendő, 24 női szabkendő, inget nyakkendőt.

Divattá vált a díszes dobozok csináltatása, amiben átadták.

Ma is a jegyváltásnak érvényes ez a formája, de az ajándékok köre a legváltozatosabb módon kibővült.

Az eljegyzési időpont sem kötött. Nem kötik anyagi tényezők sem /pl. termésbetakarítás/és a szokás sem /3 héttel esküvő előtt/. A menyasszonykodás időtartama is legváltozatosabb, de ma sem kedvelt a hosszú mátkaság.

A móríng

Sokhelyütt ismert jogi népszokás a házasságkötés előtt az anyagi megegyezés rögzítése: a móríng.

Sükösdön is ismert szokás volt még a századfordulón, sőt a 30-as évekig előfordult. Ma már ez az intézmény ismeretlen. Célja, tartalma, formája és gyakorlata csupán az idősebbek elbeszélése alapján rekonstruálható.

Sükösdön csak második házasság esetén írtak móríngot.³¹
Jellemző továbbá, hogy csak a módosabbaknál volt szokásban.

"Szegény mit adott volna? Kaszát, kapát? - tartják a faluban. "Mert a szegény nép mit írat? A négy országutat? Mást nem." - mondják a nyugat-bácskai faluban, Gomboson is.³²

A második asszony csak móríngért ment férjhez. Móríngot csak férfiak adtak, azok közül is csak az özvegyek!

A móríngot általában közjegyzőnél írtatták, és 2 tanúnak is alá kellett írni. Célja az volt, hogy a női házastársnak a férj halála után anyagi biztonságot nyújtson.

A visszaemlékezések alapján a móríng tartalmazott pénzt és ingó javakat, de tartalmazhatott ingatlant is /föld, ház, gyakrabban "élvezet" a házra/³³

Az adatközlő visszaemlékezése alapján egy móríng a következőket tartalmazta:

4 q buza

1 q disznó

100 liter bor

50 kg krumpli

pénz /a pénz összegére már nem emlékezett az
adatközlő/.

Az egyik adatközlő az 1910 körüli időkre emlékszik vissza.

"Az én öreganyámnak is vót móríngja. Akkó mönt másoccó férhő. Megvót írva papirosra, ha véletlenül elhal az ura, 2 tanúnak is alá klött írni. A férje halála után kapta a móríngot, a mustohafiai adták. Csak férfiak adtak móríngot, csak idős korban."

"Özvegy vót, 77 éves vót, amikó mēgnősüt. Mondtam neki: apámuram, hát nincs velünk megelégedve? Azt mondta: este tik beszélgettök, hát neköm is lögyön kive beszélgetni./" Móríngot íratott: pénzt, élelmet. Földet nem adott."

A szokásjognak ez a formája az "alföldi típussal" mutat rokonságot. Tárkány Szűcs Ernő írja tanulmányában: "... a korábban említett és főleg a Dunántúlra jellemző típus mellett egy másikról van szó, amit talán alföldi típusnak is nevezhetnénk. További nevezetessége, hogy móríngolási kötelezettséget kizárólag férfiak vállaltak, főleg özvegy-emberek vagy olyanok, akik nagy korkülönbséggel akartak maguknak lányt vagy fiatalasszonyt feleségül venni, és hűségüket a különben őszinte forrásból fakadó vonzalmaik mellett éppen az ajándék kilátásába helyezésével igyekeztek

34
erősíteni."

Emlegetik Sükösdön az anyagi megegyezésnek egy másik formáját is: a k a u c i ó t. Ez nem szonos a mórínggal, bár házasságkötéskor létrejövő anyagi megegyezésről van szó. Csak abban az esetben került erre sor, ha /egy állami hivatalnok csendőr, finánc, vagy katonatiszt/ parasztlányt vett feleségül. Ekkor a lány szüleinek valamennyi pénzt /kauciót/ letétbe kellett helyezni.

(Lakodalmi tisztségviselők)

A kéretéstől a házasságkötésig

A kéretéstől a házasságkötésig terjedő 3-4 hét alatt igen sok teendő esadt.

Erre az időszakra esett a lakodalmi tisztségviselők kiválasztása, felkérése, a vendégek hívogatása, a tárgyi feltételek megteremtése, a kelengye végleges rendezése, a rétesvivés és a virágtartás.

Lakodalmi tisztségviselők

A lakodalom szokáskörének lebonyolításában vettek részt.

A legtekintélyesebb tisztsége a 2 n á s z n a g y n a k volt. Ezt a tisztséget leggyakrabban a keresztszülő /a k o m a/ vagy valamelyik közeli rokon vállalta.

Esküvőn a tanúk szerepét töltötték be, de más fontos funkcióik is voltak a lakodalom menetében. Ők vezették közrefogva a vőlegényt /lányért, esküvőre menet/, kikérték a menyasszonyt, az ágyat, ha kellett, akkor fizettek is. A régi típusú lakodalomban a 40-es évek közepéig a nésznép mindkét násznagyhoz elvonult, ahol megvendégelték őket. Este vacsoránál a fő helyen ültek, az ő kedvükért játszották el a Kánai menyegzőt. Ajándékban, süteményben is többet kellett felmutatniuk. /násznagy-rétes/.

1940-es évekig a legrégibb szokás az volt, hogy a két násznagyot a vőlegény állította. A 40-es években felmerült meg az a szokásváltozás, hogy egyik násznagyot a vőlegény, a másikat a menyasszony családja kérte fel

erre a tisztségre. Ez napjainkban is így van.

35

A két násznagy szerepe ma sem veszített súlyából, hisz egyházi és polgári házasságkötésben egyaránt szükséges. Bizonyos szerepkörei csökkentek /ágykikérés/, vagy módosultak /csak kíséri a vőlegényt/ netán növekedtek /az ajándék nagysága/. Ma már nemcsak a keresztkoma lehet esküvői tanu, bár Sükösdön ez még ma is élő szokás.

A b e v á r ó n á s z n a g y szerep alkalmi szerep volt. Ezt a menyasszony rokonsága közül vállalta az ar-
raleginkább alkalmas, rátermett személy. A lányért jövő násznépet fogadta, és a találós kérdéseket ő tette fel a másznagyoknak.

A vőlegényt helyettesítette a lakodalom napján. Mindig a menyasszony mellett volt a menyecske-tánc befejezéséig. A hagyományos lakodalomban a nyoszolyóasszonnyal együtt a menyasszonyt vezette. Fontos funkciója volt a menyecske-tánc levezetése. Az avatásra is ő kísérte az újasszonyt. Erre a tisztségre a vőlegény testvérét, közeli rokonát, barátját is felkérhették.

Ez a tisztség a mai lakodalmakban is megvan, kevesebb es módosult szerepkörrel. /pl. esküvő után már a vőlegény vezeti a menyasszonyt, a kiválasztása már nem annyira kötött/.

V ő f é l y: Sükösdön a v ő f é n y n e k, v ő f é l - n e k is ejtik. Így nevezték a (B.S.) hagyományos sükösi lakodalomban is azt a tisztségviselőt, aki a lakodalmi szertartás irányítója, rendezője, szervezője volt. De a h i v o g a t ó k a t is v ő f é n y e k n e k nevezték; hívogató vőfények, vagy vőfélek.

Ebben az értelemben ismerték és ismerik Sükösdön ezt a tisztséget.

A lakodalmi szertartást irányító vőfély mindig az arra rátermett rokon volt. Hivatásos, fogadott vőfély nem volt szokásban, hisz minden rokonság, nemzetség tudott egy-egy ilyen rokont felmutatni. "Hajlam és kedv" kérdése volt csupán.

A vőfély irányította a lakodalmat, ő mondta a köszöntőt, bucsuztatót, ételköszöntőt, szórakoztatta a násznépet. A század elején két vőfély is volt: öregvőfély és kisvőfély. Ezt a szerepkört így jellemezte egyik adatközlő: "A vőfély a lakodalom fő-fő szertartásmestere. Nélküle semmi sem menne jól. Legalábbis ő ezt szeretné elhitetni a vendégekkel. A valóságban minden megy magától, mert a vendégek idősebbjeinek mindegyike ismeri a szertartás minden mozzanatát. Esetenként vőfélyuramat is kísérik, ha Hány Jánost megszegyenítő nagyotmondásai közben elveszítené a vezérfonalat. Szerepe tehát csupán formális. Jó magam is voltam vőfély jó néhány lakodalomban. Mivel már akkor is kihalóban volt a "szakma", nem minden alkalomra való rigmust lehetett elmondani. Így csak azokra emlékszem jobban, amelyeket többször elmondtam. /Késmárki Mátyás/

Hanus József adatközlő ismert versmondó a faluban.³⁷ Gyerekkora óta mond vőfélyverseket. Verseit Vőfélykönyvből tanulta, innen válogatta a sükösdői lakodalmi szokáshoz legjobban megfelelőeket. Elmondása szerint igen fontosnak tartották a vőfély rátermettségét, színesi képességét. /Amikor verseit magnószalagra mondta, akkor is átélte, akkor is kellett, hogy közönséget képzeljen maga elé./ Ma már nem mondja rigmusait. Elmondása szerint már nem is élvezi a násznép, néha meg is mosolyogják. Régen a násznép odafigyelt, figyélésével, reagálásával/ Taps/ biztatta is a versmondót.

Bálint Sándor így jellemzi a vőfély szerepét a lakodalomban: " A vőfély az érdekelt személyeknek, vőlegénynek, menyasszonynak, örömszülőknek szószólója. Ő áll helyt, ő beszél a menyegző hősei helyett.

A vőfély szerepében tehát van valami a primitív mágusok és a középkori énekmondók hivatalából, feladatköréből." ³⁸

Az adatközlő szerint a II. világháború igen sok szokást elsöpört, de az 50-es évek sem hatottak kedvezően. Igazi hanyatlása a 60-as évekre tehető. Ha manapság előfordul, akkor csak az ételt köszönti be vacsorakor.

Talán ennek pótlására született ~~az~~ az új szokás, hogy vacsora kezdése előtt eljuttassa a zenekar a Himnusz³⁹t. Vizsgálataim szerint ez tíz év óta létező jelenség.

A hivatkozó vőfélyek, vagy leggyakrabban csak h i v o g a t ó k: a régi öregek ismernek egymás elnevezést is: k a l u g a d z s a.

"Gyűnnek a kalugadzsák"! - így mondták régen. /Lógó F. adatközlő/

A hivogetás a lakodalem előtti napon történt. Kalapjukon rozmaring ág, ezt picí szalagokkal és bolti virággal díszítették. Mellé hosszú rózssaszín pántlikát tűztek. A pántlika később /1926 körül/ a mellükre került. Ősszel virág helyett őszirózsát is használtak díszítésre. A c s u t u r á t rozmaringkoszoru díszítette, ezt diszes /rozmaring, szalag/ görbebotra akasztották.

Hivogetók legénypajtások, rokonok gyerekei, de szomszédok is lehettek. Egy háztól legalább 2-2. A szülők után a diszes öltözetű hivogetók intézték a vendégek összehívását.

A csutura - benne bor volt - régen fából volt, később kerámia.

A hivogetóknak a nyoszolyólányok varrták föl a virágot. Funkciójuk 1950 után elhalványul. 1958-ban még voltak hivogetók Sükösdön /egyik adatközlőmnél 4 pár is/. Kb. 20 éve nincsenek. Ma már csak a szülők, az ifju pár hivoget, és nyomdai meghívóval történik.

A n y o s z o l y ó a s s z o n y: Sükösdön: n y u s z o l ó a s s z o n y. A lakodalem szokáskörének női tisztségviselője. Közeli rokona násznagy felesége, vagy fiatal menyecske - töltötte be ezt a szerepet. A hagyományos lakodalmi menetben a menyasszonyt a divérrel közrefogva

kísérte. Karján kendőruhába kötve almát vitt, amit a menyasszony osztott szét. Az új asszonyt ő kísérte az avatásra/ a násznapi misén/. A szertartás változásával szűkült a feladatköre. Amikor az egyházi szertartás úgy módosult, hogy az avatás azonnal az esketés után történt, akkor ő kísérte ki a menyasszonyt a sekrestyébe. Körülbelül 20 éve az esküvői szertartással együtt történik az avatás, sőt az utóbbi évtizedben el is maradt ez a mozzanat. Így Sükösdön a nyusztolásszony szerepe és személye is eltűnt a házasságkötés szokásköréből.

A n y o s z o l y ó l á n y o k :

A n y u s z o l ó l á n y o k a menyasszony lánypajtásai, rokonai és a vőlegény lányrokonai voltak. A menyasszony körüli teendőkben vettek részt. A virágtartáson vettek részt, az ezt követő ünnepi ebéden, majd ők varrták föl a hívogatóknak a virágot, és elmentek a menyasszony ágyáért is. A 40-es évek után nevezik őket koszoruslányoknak is. De koszoruslányok olyan értelemben, hogy hosszú "uras" rózsaszín ruhát viselnek - addig parasztost - csak kb. 20 évvel ezelőtt jelentek meg, általánossá nem vált. Hagyományos értelemben ez a tisztség el is tűnt. Ezt a tisztséget a divérrel párosított lány, vagy a divér menyasszony-jelöltje viseli.

A lakodalom egy közösség életében kimagasló esemény volt, amit a násznép Ünneplő viselésével is jelzett.

A tisztségviselőket jelvényekkel is megkülönböztették a

a többi násznéptől:

Igy a násznagy kalapjára keresztbe diszes rozmaring ágat tűztek. Ezt később a mellére tűzött bolti virág váltotta fel.

A divérnek: hosszú pántlikával diszitett virágot viselt.

A nyoszolyóasszonynak a mellére tűzték a rozmaring ágat, a nyoszolyólányok virágot kaptak a hajukba.

A koszoru nem volt nagy divat a 20-as évekig. Talán 4-5 lánynak volt csak - az adatközlők szerint.

Később a lakodalmas násznép is virágot kapott. Ezért ki-ki annyi pénzt adott, amennyit szánt: ez volt a virágpénz. A jelvényeknek ez a viselése ma is nagy divat. Komoly öszzeggel növeli a fiatal pár jövedelmét.

A lakodalom tartásának időszaka:

A lakodalom tartásának időszakait - mint minden fontos eseményt - a paraszti munka rendje alakította ki, és közösségi konvenciók szabályozták Sükösdön is.⁴⁰

Nyáron nem nagyon tartottak lakodalmat, hiszen ekkor volt a legnagyobb dologidő, és az étel is könnyen megromlott volna. /Utaltunk már arra, hogy ilyenkor még az udvarlás is elmaradt és a táncos mulatságok is elcsendesedtek/.

Mivel az egyházi tilalmak nagybőjt és Advent idejére vonatkoztak, főleg ősszel tartották a lakodalmakat a termésbetakarítás és a szüret után. Ekkor volt erre a legnagyobb anyagi fedezet, és biztosítva volt a bor is. Kedvelt időszak volt még a két karácsony közötti idő és a farsang.

A lakodalomtartás napja a hétfő és szerda volt, nagyon ritkán csütörtök. Ennek oka, hogy a szombatot és vasárnapot az egyház tiltotta a szertartások elhanyagolása miatt, /szombaton esetleg csak azok tartottak lakodalmat, akik uradalmaknál szolgáltak/ míg a keddi és pénteki napot nem tartották szerencsésnek.⁴¹

A lakodalom időtartama 24 óra volt, a módosabbaknál 48 óra, néha ennél is több.

A mai lakodalmi időszak már kevésbé igazodik a hagyományokhoz. Az őszi és a téli ugyan megtartott vezető szerepét, de a napok igencsak megváltoztak.

Az 50-es években még találkoztunk hétfőn és szerdán tartott lakodalommal, de a 60-as évek után egyre inkább a szombat lett a lakodalom napja.

Ezt természetesen a megváltozott társadalmi és gazdasági jelenségek idézték elő /pl. más munkarend/.

A böjti időszakot ma is zömmel tiszteletben tartják, nem annyira vallási megfontolásból, inkább a szokás és a közvélemény önködik felette.

A lakodalom helye:

Régebben és a század első felében is a lakodalmat háznál tartották, mégpedig külön voltak a vőlegényes ház vendégei és a lányos ház vendégei.

Ilyenkor kipakoltak a szobákból, de ha volt tágas gazdasági épület az is megtette ezt a szolgálatot, amelyet erre az alkalomra szépen kimeszeltek. Sátorra csak később állítottak. 1945 után a kulturházban rendezték a lakodalmat, majd a FMSZ-től kölcsönzött hatalmas sátorban. Ettől - vagyis 1945-től - már együtt, egy helyen tartotta a két család a lakomát.

Kivételt csak az 50-es évek jelentettek. Ekkor egy időre visszatért a háznál tartott lakodalom, amely igen csöndesen zajlott. /Főleg azoknál a családoknál, akiket kuláknak minősítettek/.

1984. elkészült az új lakodalmas ház a faluban, amelynek (nagy részére) azért van szükség, mert a lakodalmtartás szinte reneszánszát éli. A 6-700 fős lakodalom sem ritka napjainkban. Ez nagyon tetemes kiadással jár a család részéről, de meg is térül a vendégek ajándékából, főleg pénzáldományából.

A hívogatás

A lakodalmi vendégek összehívásának is megvolt a megszokásrendje Sükösdön.

A hívogatás, a lakodalmat tartó család feladata volt.

A század elején a jegyespár mézespálinkával sorra látogatta a rokonságot az első kihirdetés után, jelezvén ezzel, hogy lakodalom készülődik. Ez a szokás inkább hívívésnek, mint meghívásnak tűnik.

Fontos volt a tisztségviselők meghívása. A násznagyot a szülők kérték föl a tisztségre és hívták meg. De meghívhatta a jegyespár is. A divért és a vőfélyeket a vőlegény, a nyoszolyákat a menyasszony hívta meg.

A szülők a közeli rokonokat személyesen is meghívták, de a többit a hívogatókra bízták.

A lakodalom előtti vasárnap pedig elküldték követeiket: a hívogatókat.

Ennyi előkészület után senkit sem ért váratlanul a hívogató vőfélyek megjelenése, sőt várták őket.

Sükösdön a vőfélyek egyedül, de leggyakrabban párosával hívogattak. Beköszöntek illendően és elmondták a verseket.

Ezután csutorával megkinálták a család tagjait, akik ezt elfogadták a meghívással együtt. A gazda rendszerint megkopogtatta a hívogató csutoráját, és ha kevés bor volt benne, akkor teletöltötte.

A hívogató vőfélyek a 60-as években lassan eltűntek. Helyettük az ifju pár és a szülők hívogattak és a postai meghívó kezdett elterjedni.

A hagyomány azonban még ma is él, mert a postai nyomtatott meghívónak csak akkor van igazán súlya, ha a család képviselőjében az ifju pár vagy a szülő személyes meghívásával nyomatékosít ad ennek.

Hívogató

Krisztus Urunk szent neve dicséértessék,
Küldetésünk okát meghallgatni tessék.
N.N.-nek vagyunk küldöttesei,
Általunk az egész ház népét tiszteli.
Holnap röggé nyóc órai misére,
Lányénak /fiának/ menyegzős ünneplésére,
Egy pár tányér ételre,
Egy pár pohár borra,
Táncra, mulatságra,
És vig enyelgésre,
Ugy mint ősi szokás szerint,
Öregek és ifjak együtt mulassanak,
És vig örömben usszanak.
Dicséértessék a Jézus Krisztus.

A kelengye: Sükösdön staférunk vagy stafér, régiesebb néven: ágy.

A lányok hozományul kapták férjhezmenetelükkor. Ezt vagy maguk szőtték vagy készen vásárolták boltban, de leginkább vásárban. A vászonneműt az 50-es évek végéig házilag készítették vagy csináltatták. /A házi szövés még az 50-es években is élt a faluban/. Diszítése is házilag készült, kézi himzéssel vagy singöléssel, a 30-40-es években már géppel. "Singlőt" fehér ágyneműt, alsóneműt minden módosabb lány kapott Sükösdön.

A sükösdői lányok staférungjának megvolt a maga rendje, mennyisége aszerint változott, hogy milyen módosak voltak a szülők. "Ki hogyan bírta" - mondták. "Vót aki többet, vót aki kevesebbet. Akinek szövő-fonyó volt az anyja, az többet is."

A legszegényebbeknek: "Ásó, kapa, vella vót a hozomány."

A lány a kelengyével a jussát is elvitte a családi vagyonyból. A kelengye összetételében végül tükröződik egy még tágabb időbeli ciklus, az emberi élet teljes köre is.⁴²

A "stafér" az életmódhoz szükséges alapvető dolgokat tartalmazta. Adat, közlőim felsorolása szerint: a hagyományos kelengye a század közepéig: láda, sublák, kaszli, nyuszola, sifonér, vánkus, dunya, ehhez ágyhuzat /ciha/, lepedő, szalmazsák, szunyokháló, abrosz, szakajtóruha, kendőruha, tűrűköző.

Alsóruha: üngváll, pöndő, alsószoknya.

Felsőruha: szoknya /ünnepre, hétköznapra/, bluz, kabát, kendő /fejrevaló/nyakravaló/ lábbeli. /A felsorolásban a Sükösdön ismert megnevezéseket használtuk/.

A menyasszony staférungját mindenki megnézhetette és meg is nézte. Ez a szokás még ma is él a faluban. Ugy a "staférungot", mint a kapott ajándékokat kiteszik, hogy mindenki láthassa. Még 1975-ben is láttam olyat, hogy az ágyat /párna, dunna/ kirakták a modern heverő tetejére, hogy látható legyen.

Ha kevés volt a kelengye, akkor un. hamis türéssel türték össze, hogy többet mutasson.

A kelengye kb. 1920-ig őrzi az általam felsorolt legrégibb formáját. Alapvető rendje, összetétele megmarad 1945-ig, sőt után is, hisz az életmódhoz alapvetően szükséges dolgokat tartalmazza.

Módosulás, változás a 30-as, 40-es években észlelhető: ezt leginkább a butorzatban figyelhetjük meg.

A sublak, kaszli helyett vagy mellett megjelenik a sifonér /szekrény/, ágy, asztal a módosabbaknál. Sőt a 30-as években a jó módunak számító /80 hold/ családok már szobabutor is vesznek, vagy csináltatnak. /1935-ben volt az első Sükösdön./

Csak 1945 után válik általánossá, hogy a lány hozományként /háló/ szobabutor kap. A képen (1958-ben készült) még hagyományos módon viszik az ágyat, de már ott látható a szobabutor is.

Körülbelül az 50-es évek közepén kezdődik a kelengye részét képező ruhanemű szerkezete is változást mutat. Egy parasztcsalád lányának "staférungjában még mindig szerepel 4-5 öltözet parasztruha 1958-ban, de mellette már mintegy 10 "uras" öltözet is. A szunyogháló maradt el legkorábban, majd a szalmazárna és lassan a vászonnemű.

A 60-as évektől az otthonról vitt kelengye rendje változik, mennyisége csökken. A lány a rokonoktól kapja ajándékba kelengyéjének zömét. Így megnőtt az ajándékok mennyisége, sokfélesége.

A különböző "staférungok leírásakor figyelembe vettem az adatközlők vagyoni állapotát és a házasságkötés időpontját.

Kelengye 6 hold földdel rendelkező családban 1921-ben:

- 1 db sublak
- 6 párna /vankus/
- 2 db dunna /dunya/
- 4 db lepedő
- 2 db szalmazárna
- 1 ágyhuzat
- 2-3 abrosz /ünneplős, 1 sütő, 1 vászon/
- 12 db törölköző /tűrölköző/
- 6 db kendőruha

Alsóruha: 8-10 db ing /űng/ /4 ünneplő gyócs, 6 hétköznapi vászon/

6-7 db /pöndő/ 2 gyócs, 4 vászon.

Felsőruha: ünnepre: ternó, kangár szoknya

hétköznapra: festő, parget

2 pár papucs, 1 pár cipő

1 gyapju kendő /kabátja vagy selyem szoknya-
ja nem volt/.

Módosabb /40 hold/ lány staférunja 1923.

2 db szekrény /sifonér/

6 db párna

2 db dunna

1 fehér, 2 tarka ágyhuzat

12 db lepedő

2 db szalmapárna

1 db szunyogháló

10-15 db abrosz

20 db törölköző

15 db szakejtőruha

Alsóruha: 18 db/8 db pedely

10 db fehér és tarka alsószoknya

20 db ing

Felsőruha: ünnepre: 5-6 selyemruha, 3 bársony, ternó,
bibor,

kendő: selyem 6

bársony 3

nyakravaló,

2 berliner

hétköznapra: 10 db /parget, festő/

5 holddal rendelkező család lányának staférungja 1925.

1 db sublak, 1 db kaszli
8 db párna
2 db dunna
1 db ágyhuzat
1 db szunyogháló
6 db lepedő
10 db szakajtóruha
6 db abrosz
10 db törölköző

Ünneplő felsőruha: liszter, selyemcsikos 6 db /selyem
nem volt/

hétköznapra: festő, parget (barhet)

1 db berliner, 1 db gyapjukendő

Alsóruha: 15 db pendely, 15 ing

1927. 6o hold

2 db szekrény /sifonér/
1 db ágy /nyuszola/
8 db párna
2 db dunna
12 db lepedő
2 db sunglőt lepedő /diszlepedő/
1 db szunyogháló
2 db szalmazsák

ágyhuzat: 1 fehér, 2 tarka

30 db törölköző

20 db szakajtóruha

12 db abrosz

Ünnepi felső: 10 db

hétköznapi: 10 db

Alsóruha: ingváll 32 db, pendely 20-25 db, alsószoknya

10-15 db, singlőt felső szoknya 5 db

80 hold, 1935.

1 hálósobabutor

8 db párna

3 db dunna

20 db lepedő

12 db terölköző

12 db kendőruha

10 db abrosz

20 db ing

Felsőruha ünnepre: 4 öltözet bársonyvirágu

2 -"- bársony

3 -"- selyem

4 bársonykabát

/A lány a családban maradt, a fiú vőbe ment. Ezért a kiadott kelengye felsorolása nem teljes/

4o hold, 1941.

2 db szekrény
1 db ággy /nyuszola/
6 db párna /3 ággyhuzat, 1 fehér, 2 tarka/
2 db dunna
10 db lepedő /2 db gyoics/
1 db szunyogháló
2 db szalmazárna
12 db abrosz /2 db kenyérsütő/
6 db ezekajtóruha
25 db törölköző

Ruha ünnepre: selyem: 6-7 db, 2 db bárszony
kabát 2 db, berliner 2 db

Hétköznapi: festő, parget 3-4 db

Alsóruha: pendely 25 db /22 vászon, 3 gyoics/
ing 25 db /4 ünneplő/

1956. /1945 előtt 4o holdjuk volt/

1 hálósobabutor
3 dunna
6 párna
2 fehér, 2 tarka ággyhuzat
20 lepedő /vászon/
3 szalmazárna
4 alsólepedő /diszlepedő, ággyelő/ 2 slingelt,
2 kivarrott
20 törölköző

2o szakajtóruha

2o abrosz /vászon/

Alsóruha: 2o pendely /5 gyolcs, a többi vászon/

8 alsószoknya /4 slinglött, 2 misés, 2 kocsmás/

6 tarka alsószoknya

2o ing / 1o slinglött, 1o kivarrott/

Felsőruha: 1o öltözet /7 selyem, 1 vászon, 1 ternó,

1 zsorzset/

2 szövetkabát

3 bársonykabát

3 kendő /berliner, gyapju/

Hétköznapra: karton, kékfestő

1958./egy általános parasztcsalád, közepes birtokviszonnyal
rendelkeztek

1 szobabutor

2 párna

2 dunna

2 kispárna

3 váltás ágyhuzat /fehér, damaszt, zefir/

2 slinglött diszlepedő, csipkés 4 db

2 szalmapárna

12 lepdő /6 vászon, 6 gyolcs/

24 db törölköző /8 vászon/

15 db abrosz /3 sőtí, 4 damaszt, 2 kivarrott,

6 bolti/

12 db kendőruha

Felsőruházat: 3 öltözet parasztruha /1 vastag selyem,
2 más selyem/

10 öltözet uras ruha ünnepre

10 " " " hétköznapra

Alsónemű, fehérnemű: kombiné 12 selyem

12 karton

12 hálóing

1 singlölt alsószoknya

2 csipkés alsószoknya

Staférunk 1976-ban

1 szobabutor

2 paplan

4 párna

2 lepedő

1 ágyhuzat

3 abrosz

10 törölköző

6 kendőruha /szalvéta/

5 kombiné, 5 hálóing

Mellé felsorolom a kapott ajándékokat

1 db gáztűzhely

1 db porszívó

1 db állólámpa

1 db szőnyeg

5 db evőeszköz készlet

3 db ~~ét~~készlet

8 db ágyhuzat

2 db paplan
4 db nyári takaró
4 db pléd
4 db kávékészlet
5 db pohárkészlet
2 db fürdőköpeny
10 db törölköző
6 db lepedő
6 db hálóing
edények
asztalok
25 ezer forint ajándékpénz

1984.

1 szobabutor
2 pihelypaplan
4 párna
2 kispárna
1 garnitúra ágyszövet
6 lepedő
10 törölköző
10 szálvétő
4 szőnyeg

Ajándék: 1 grill-sütő
1 kenyérsütő
1 centrifuga
1 gázfűtőhely
1 szőnyeg

1 szőnyeg
6 pléd
8 nyári takaró
2 paplan
10 garn. ágynemű
3 étkészlet
6 evőeszközkészlet
5 teáskészlet
2 kávéskészlet
4 edénysorozat
4 pohárkészlet
3 kanalas
disztárgyak
130.000 Ft táncpénz és ajándékpánz.

Rétesvivés

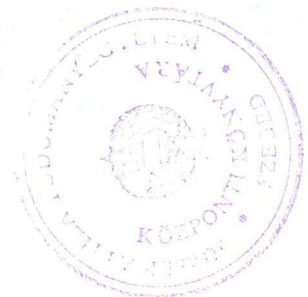
A lakodalom előtti második vasárnap került sor a rétesvivésre. /Néhányan úgy emlékeznek, hogy a lakodalom előtti vasárnap/. A paraszti konyha ünnepi tésztáját, a rétest asszonyok vitték a legényes háztól a lányos házhoz, ahol bevárók fogadták a vendégeket. A beváró valamelyik közeli rokon lehetett csak. A rétesvivőket megvendégelték /sülthus, pörkölt, sütemény/, majd elbeszélgettek.

Ekkor vitték az ajándékot a menyasszonynak a vőlegény szülei, rokonai.

A rétest a következő módon készítették el.

Kerek tepszibe sütötték, és abban is vitték. Tetejére sült kakast tettek, a kakas szájába pénzt, - gazdagoknál ez ezüstpénz volt -, amit az anyós adott. Ezt azután szép szőttes ruhába kötötték, és így vitték a menyasszony házáig.

Ezt a szokást a 30-as, 40-es években már alig tartották Sükösdön.

Virágtartás

A 20-as évek körül jött divatba a v i r á g t a r t á s a lakodalom előtti vasárnapon.

A menyasszony azon az utolsó vasárnapon meghívta leánypajtásait, lányrokonait, akiket nyusztoló lányoknak is hívott a lakodalmára. Együtt mentek a délelőtti misére, a koszorút a fejükön viselték, vagy apró mirtuszvirágot tartottak az imakönyvükön.

A menyasszony a nyusztoló lányokat ebédre is vendégül látta. Ezt n y u s z t ó e b é d n e k nevezték.

Ebéd után megérkeztek a hívogató vőlegények is, akiknek a nyusztoló lányok fölverrték a ruhájukra a tisztségüket jelző virágot és egyéb díszeket. A virágfelverrás után a hívogatók hozzákezdtek a feladatuk ellátáshoz: a hívogatáshoz.

A virágtartás még az 50-es években is szokásban volt.

Ezen a vasárnapon 3-4 órakor a menyasszony a kocsmába ment a nyusztolókkal. A vőlegény pedig a pajtásaival, és mulattak. Ez a l á n y - é s l e g é n y b u c s u h o z hasonló volt. ⁴³ Más formája nem volt ismert Sükösdön.

A módosabbaknál ez nem fejeződött be a táncmulatság végzetével. A vőlegényért eljöttek muzsikaszóval a kocsmába, hazakísérték, majd zeneszóval a menyasszonyos házhoz kísérték. Magukkal vitték a vőlegényruhát, hogy a menyasszony varrja föl a virágot. A menyasszony két égő gyertyával fogadta a

gágon /tornácon/. Ettek, ittak, mulattak. A vőlegényt
kísérő vendégek is ~~is~~vittek égő gyertyát. Ilyenkor is éne-
kelték az Este van, este van című dalt.

Egy ilyen eseménynek sokszor több volt a nézője, mint a
résztvevője.

A készítő

A lakodalmom előtti napokban zajlott a készítő:

- a gyurás, a kopasztás, az állatok
levágás /marha, birka/

Ezeket a munkálatokat rokonok, szomszédok segítségével végezték.

A rokonok, meghívott vendégek csirkét, lisztet, tojást vittek a lakodalmos házhoz, a résztvevő család létszámának megfelelő mennyiséget.

A 30-as évekig vászonfazékban főztek /50, 25 l. fazekak/
a pörköltet bográcsban szabad tűzön.

A kenyeret is otthon sütötték, és csak a 40-es évektől sütötte pék a lakodalmos kenyeret.

A főzőasszony arra rátermett személy volt. Napjainkban is megmaradt a fent leírt szokás, csupán a technikai körülmények változtak, modernizálódtak.

Az ajándékozás

A századfordulón és a századelőn nem volt nagy divat.

A következőket adták ajándékba: kendő, ing, gatyá, törölköző, kendőruha.

"Külön csoda volt, ha valaki tányért kapott" - emlékeznek vissza.

Ajándékpénzt is keveset kaptak. Akkor kaptak, amikor a mézes pálinkát vitték a rokonokhoz, a menyasszony kapott csókpénzt, és a menyecske tánckor is összejött kevés.

1939-40 körül kezdődött a másfajta divat. Ekkor már ajándékoztak: selyemkendőt, tányért, poharat, edényeket, pénzt.

A nagyobb, látványosabb ajándékozás csak a 60-as években jött divatba. Az ajándékféleségek sokaságát látjuk. Részletesen a kelengye című fejezetben mutattuk be.

A lakodalmi ajándékozás mindig kölcsönkenyér volt. Mindig viszonzni kellett.

Házasságkötés és lakodalom

A házasságkötés és lakodalom a század elején.

A század elején az esküvő és a lakodalom Sükösdön is-
elkülönült egymástól, nem épült még szervesen be a
lakodalmi ceremónia rendjébe. Sőt a polgári esküvő
megléte~~s~~sem befolyásolta az esküvő és lakodalom hagyo-
mányos menetét. "Az esküvő és a lakodalom megkülönböz-
tetése mutatja, hogy a történetileg későbbi egyházi
esketés és jóval korábbi eredetű lakodalom kapcsolódott
össze".⁴⁴

Polgári esküvőre lakodalom előtti napon, vagy a lako-
dalom napján reggel mentek minden különösebb külsőségek
nélkül.

Az egyházi esküvő a reggeli misén történt. Ez a minden-
napi mise volt, nem ~~f~~izették, nem rendelték külön. Az
ifju pár gyónt, áldozott. A mise végén került sor az
esketésre. A két násznagy és a divér volt jelen, de el-
jöttek, eljöhetnek a lakodalmas vendégek is.

A divér egész nap a menyasszonnyal volt. Az esküvőre
vitte, és a forgatásig vele maradt. Valósággal őrizte
/"menyasszonykisérő"/. Az esküvő után hazakisérte.

Volt úgy, hogy muzsikaszóval eljöttek az ifju párért,
és a vőlegény is, a vendégek is hazakisérték a menyasz-
zonyt zeneszóval.

Utána visszamentek a legényes házhoz

Az esküvő után reggeli következett /hurka, kolbász/,
utána mulatás.

Az ágyért délelőtt 10-11 órakor mentek, de szokás volt
időnként előtte való nap is elhozni.

Az ágyért csak a násznagy, a rokonok, a szomszédok
mentek és főleg a legény- és lánypajtások. A vőlegény
nem tartott velük. 4-5 feldiszitett, "fölpántlikázott"
kocsival mentek és nótaszóval.

Az ágyat a násznagy kikérte a beváró násznagytól: el-
jöttek a "fészökért" - így mondták.

Alkudozásra is sor került, és bizony a násznagynak néha
fizetnie is kellett. Erre így emlékszik vissza az egyik
adatközlőm:

Együttünk az ágyér.

"De nem agyuk ám oda, csak ugy, ha megvőzítők.

Akkó ottan alkudoztak, viccőtek.

Csak egy pár filér, vagy forint vót.

Na hát akó megéggyeztek szépen,

Akó aszongya egy asszony: á de még anyit se'
adunk érte, mer má előre baba is van bene!"

Aszongyák: "azt má ugyan nem, hogy baba van bene.

No maj megmutassuk, hogy van.

Akó odaszaladt az az asszony, aki
odagyugta, kivöte a hajasbabát.

No nizétők a, itt van baba is é."

Nemcsak ágyat vőstők, hanem má/r/
gyerökököt is."

/Hát ez mind vicc vót/

"Jó van hát, utóvégre gyerök is
kő hogy lögyön. Azt is megvögyük
az ágya együtt.

Na hát akó megögyeztek, nevetek,
viccötek, itak, Akó azután szépen
ekezték az ágyat kihordani, muzsikáltak,
táncótak, főrakták a kocsira, vitték.
Kocsira ágyam, kocsiraládám...

"Zörög a kocsi....." induló dallamaira ezután elindult
a menet végig a falun, hogy a menyasszony hozománya
igy is szemlélhető, megtekinthető legyen.
Az ágyat elvitték a vőlegény házához. Mindkét lakodalmas
háznál ezután az ebéd következett. Ebéd után kezdetét
vette a lakodalom.

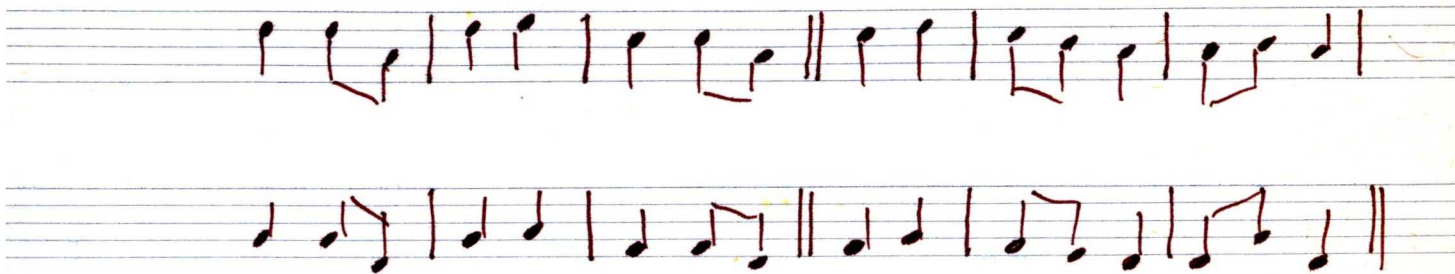
A vőlegény a násznéppel 3 óra körül elment a lányért.
A násznép a következő felállásban ment: elől a lakodalmas
vendégek, mulattak, táncoltak, csujogattak. A mulatozók
után következett a vőlegény a két násznaggyal, majd
utána a muzsikások.

Amikor a menyasszonyos házhoz értek, akkor Sükösdön is
az országosan jól ismert népdalokat énekelték.

"Este van, este van....."

A lányért menő násznép nem könnyen jutott be a házba.
A beváró násznagy találós kérdéseket tett föl a vőlegény
násznagyának. Bár ezek igen régi, archaikus mozzanatok
őriztek, de még 1945 után is élő mozzanatai a szokásnak.

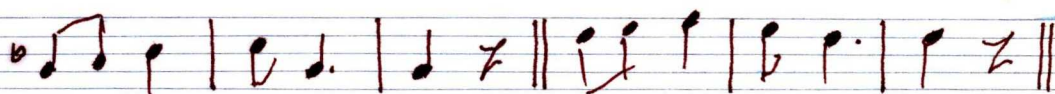
A Zörög a kocsi... Sükösdön énekelt dallama:

Zörög a kocsi,
Pattog a Jancsi,
Talán értem jönnek.
Jaj, édesanyám,
Szerelmes dajkám,
De hamar elvisznek.

Kocsira ágyam,
Kocsira ládám,
Magam is felülök.
Jaj, édesanyám,
Szerelmes dajkám,
De hamar elvisznek. 45

Az Este van, este van... Sükösdön énekelt
dallama:

Este van, este van,
Mén a nap lefelé,
Ballag már a vőlegény,
Ballag már a vőlegény
A menyasszony felé.

Bemegy a szobába,
Léül a dívánra,
Lehajtja a bus fejét,
Hullajtja a könnyeit
Babája vállára.

Találós kérdések: A bevaró násznagy kérdezte:

1./ Hol van a menyasszony, amikor se kint nincs, se bent?

/aküszöbön/

2./ Milyen uton jöttek?

/nászuton/

3./ Mi van a menyasszony lába közt?

/küszöb/

4./ Melyik a legnagyobb fa?

/az eperfa/

5./ Mikor a legvastagabb a tehén?

/Amikor maga nyalja a valagát/

6./ Mi van a menyasszony lábaközt?

/válasz: baba, mosófa, .../

7./ Mikor vót a legszörösebb a Szűz Mária lábaköze?

/Mikor a szamár hátán ült/

8./ Mikor a legnehezebb a ló?

/Amikor az ember lábára lép/

9./ Vőlegénynek nincs, van a menyasszonynak,
macskának elől, majomnak kettő?

/m/

10./ Uton álló pipiske hust vár a fogára?

/dinnyetüsök/

11./ Fekete kisasszony, fekete ruhába, vékonyt,
vastagot dugnak a lukába /gyugnak a lukába/

/kályha/

12./ Mi különbség van a női szem, és a férfi cipő között?

/Semmi: mind a kettő akkor fényes,
ha kefélik/

Sokszor előfordult, hogy a vőlegény vendégei erőszakkal törtek be. Amikor végre megkapták a menyasszonyt itt táncoltak, megvendégelték őket. Majd következett a kikérés, bucsuztatás.

A vőlegény megkérdezte a szülőket, hogy odaadják-e a lányukat. Megköszönte, hogy fölnevelték a számára. Megcsókolta őket. A lány is megköszönte a szüleinek, hogy fölnevelték.

Nem mindig zajlott ez a mozzanat ilyen egyszerűen.

Sokszor hosszú verses bucsuztatók tették ezt látványossá.

A lakodalmas nép most már a menyasszonnyal-vőlegénnyel együtt a násznagyokhoz ment. Ekkor vonultak végig a falun.

A menet : elől a násznép

násznagy - vőlegény - násznagy

nyoszolóasszony - menyasszony - divér

Táncoltak, mulattak, kurjongattak. A kurjongatások sokfélesége hangzott el, olykor igen pajzán formában is.

Násznagyoknál:

A násznagyoknál megvendégelték a násznépet.

Nem volt még pohár, egy-egy f e r t á l b a /fertély/
/üvegéből/ bort tettek, bele nádszálakat, és azon itták a bort, vagy belemerítették a bögrét, kancsót.

Néző is sok volt, ilyenkor azokat is táncba hívták.

Volt ahol több néző volt, mint a násznép.

Behívták táncolni. "Volt olyan, aki jobban kitáncolta magát, mint a lakodalmas."

A két násznagynál tett látogatás, vendégeskedés után a menyasszonyt-vőlegényt a násznép a vőlegény szüleinek házához kísérte.

Ekkor következett a b e f o g a d á s .

A befogadásnak megvolt a maga szertartása.

Adjon Isten jóestét! Dicsértessék a Jézus Krisztus!

"Édösanya, édösapa befogadnak-e ketők fiuk után lányuknak" - kérdezte a menyasszony.

"Be ám lányom, alig vértunk" - hangzott az örömanya válasza. Gyertyát tartott. "Ilyen fényös lögyön az életötök, amilyen fényösen ég ez a gyertya."

"Örömanya gyujts vilárot, meghoztuk a gyöngyvirárot!" - kórusban kiebált a násznép.

Apóst, anyóst megcsókolta, leültették. Valakit gyorsan az ölébe ültettek, hogy termékeny legyen: /gyereket/, férfit, vagy nőt, hogy fia vagy lánya legyen.

A menyasszony osztogatott almát, cukrot - a gyerekeknek.

Ipának, napának ajándékot adott /fékető, zsebkendő/ és a legközelebbi rokonoknak.

A szövegek más módon is elhangzottak . Például:

"Anyámasszony gyujts vilárot, meghoztuk a gyöngyvirárot!"

A megszólításnak más formái is ismertek.Pl.: "Ipamuram, napamasszony", "Apámuram, anyámasszony..." - megszólítást is használták.

Mivel a lakodalmakat otthon tartották és külön a két ház, így csak a menyasszony maradt a vőlegényes háznál. Tánc, mulatás után az ő vendégei visszamentek, a vacsora külön zajlott.

A lakodalmi vacsora étekben és szokásban látványos mozzanata a lakodalomnak. A vőfélynak itt ismét nagy szerep jutott, beköszöntötte az ételeket, szórakoztatta a vendégeket.

1920 körül a következő volt az étrend:

- leves
- pörkölt
- káposzta
- sütemény

A sült hus még nem volt divat.

A sütemények is egyszerűbbek voltak. Fő éték a rétes volt.

Süteményfélések:

- rétes,
- habcsók
- almáspite
- csöröglye
- linzer
- dióstorta /dióscukor/
- perec

A násznagy külön tálat csináltatott, ezt hívták násznagy r é t e s n e k . Kerek tepsibe turós, mákos és diós rétést sütöttek, a tetejére csöröglyét tettek, a közepébe, a fészekbe egy sült csirkét egészben, a csirke szájába virágot tettek díszítésként.

Ebből aztán a násznagyné mindenkit kínálgatott. Még 1941-ben is divat volt. Ismert volt már a lakodalmas kalács, ez egy fonott kalács volt lyukkal a közepén és a borosüveg nykára tették.

A vacsorai ülésrend csak a menyasszonyos asztalnál volt kötött /menyasszony, vőlegény, divée és a két násznagy/. A vacsorát régen imádsággal kezdték, de később ennek megfelelelet a vőfély beköszöntője is.

A vacsora befejezésekor a zenekar a násznagy kedvéért eljátszotta a "Kánsi menyegző"-t. A Kánsi menyegző eljátszása után pedig a násznagyné mulatott arra a nőtárg, hogy "Kerek ez a zsömle".

Majd a vacsora végeztével addig táncoltak a vendégek, míg el nem jött a menyecske tánc ideje.

10 órakor jöttek a menyasszony vendégei a menyasszony fejét bekötni.

Éjfélkor: m e n y e c s k e t á n c vagy f o r g a t á s kezdődött.

A menyasszony levette a vőlegény virágját, letette az asztalra, a vőlegény segített levenni a koszorút.

Féketőt tettek a fejére: fehér slingőt féketőt /alsó/, tetejére selyemféketőt.

Az új pár megcsókolta egymást ott a szülők előtt. Egy szál gyertyát gyújtottak, azt adták az újasszony kezébe, a divér bevezette a forgatáshoz, zene kíséretével.

Az újembör és a divér az asztalnál ült. Volt még egy üres szék, ha valaki le akarta ültetni a menyasszonyt.

A divér elkiáltotta magát: "Pénzért táncol az ujasszony!"
Először az apámuram táncolt vele. Utána az anyámasszony.
/A lány apja, anyja nem ment el forgatni/ Tánc után
csókot adott az ujasszony.

A pénztányérba dobták.

Amikor ezt gondolták, hogy elég már, ekkor fölborította
a tányért az ujember. A pénzt az ujember rakta zsebre.
Utoljára az urával táncolt és kiszaladtak. Söprűvel és
piszkafával kergették őket, a derekukat ütötték, hogy
ügyesek legyenek.

Ekkor következett a "második menyasszony".

Női ruhába öltözött férfi vállalta ezt a szerepet.

Ugyanugy forgatták, mint az ujmenyecskét. A kapott pénz
a zenészeké lett.

Hajnalban az új pár a padlásra ment aludni.

Más adatközlők szerint a fiatalok nemcsak a padláson,
hanem az istállóban is aludtak, az úgynevezett "priccsön".
Ez még a módosabbaknál is így volt. A padláson való al-
vást azzal is magyarázhatnánk, hogy lakodalom előtt
kipakolták a berendezést.

Reggel az ifjú pár avatásra ment a templomba. Ide a
divér és a nyoszolyóasszony kísérte. Az avatás a mise
végén történt az oltár előtt.

Gyertyát tartottak a menyasszony fölött és a pap mimád-
kozott és megszentelte.

"... történeti párhuzamok arra engednek következtetni, hogy a templomi avatás az ókorból ismert pogány befogadási ritus keresztény formája, amely a patriarchális házasságkötés szerves része lehetett" ⁴⁷ - írja Ferenczi I.

A mulatni vágyó vendégek még folytatták a napot.

A t y u k v e r ő Sükösdön is ismert szokás volt, még a század elején. S lakodalom másnapján maskarába öltöztek, kísérgették az új párt. Vitték magukkal a maradék ételt, és nem volt ritkaság, hogy odaverték a földhöz szilaj kedvükben.

Az egyik adatközlő arra emlékszik, hogy még 1935 körül is előfordult, hogy másnap még folytatták a mulatozást a legkitartóbban mulató férfiak. Egy rudra parasztszoknyát akasztottak, ezt zászlóként vitték. Házról, házra jártak, mindenhol ittak. Akiről tudták, hogy nem szereti a vendégeket, oda azért is elmentek vendégeskedni.

A továbbiakban csak a változásokat szeretném érzékeltetni. A visszaemlékezések alapján 1930-as években kezdett változni a szokás.

"1930 körül már kezdték a parádékat" - mondja az adatközlő. Az elbeszélésekből megállapítható, hogy 1945-ig zajlottak le ezek. 1945 után a polgári esküvő tényével, beépülésével, súlyával is számot kellett vetni.

Az egyházi esküvő kettős képet mutatott. 1940-ben már délután tartották, tehát beépítve a lakodalom menetébe.

(Ezt már "jegyősmise"-nek nevezték vagy nászmisének.)

Ha délután volt az egyházi esküvő, akkor a jegyespár misén vett részt, gyónt, áldozott. Utána a polgári esküvőn jelentek meg. 10 órakor ágyért mentek, majd az ebéd következett. Ebéd után lányért mentek, majd az egyházi esküvő következett.

Itt a násznép menete nem mutat változást.

Elől a násznép, utána a /divér/ násznagy - vőlegény-násznagy, divér - menyasszony - nyoszolyóasszony, majd a zenekar következett.

Az 1941-es elbeszélések már vallanak arról, hogy a menyasszony elől ment, de ha hagyományőrző volt a násznagy, bizony visszafordította a sorrendet.

Esküvő utáni menet:

Együtt jött ki a menyasszony a vőlegénnyel.

A pap még nem kísérte ki őket. Gratuláció sem volt.

A vőlegény visszaadta a menyasszonyt a divérnek, /aki egész nap vele volt a forгатásig/.

Még ekkor is élő szokás volt, hogy a násznép elkísérte az ifju párt a násznagyokhoz.

A sorrendváltást az jelzi, hogy a menetben a menyasszony -vőlegény kerül a sor elejére.

násznagy - vőlegény - násznagy

divér - menyasszony - nyoszolóasszony

násznép - zenekar

A násznép nem alkotott sort, táncoltak.

1945 utáni változások:

Menet : divér - menyasszony - nyoszolyólány

vőlegényt két násznagy kíséri

nyoszolóasszony megszűnt.

Vissza: vőlegény - menyasszony

két násznagy

divér - nyoszolyólány

Agyvivés: a 60-as évektől megszűnt.

Násznagyokhoz menet: 50 es évek körül szintén megszűnik.

Megszűnt továbbá az egyházi esküvő utáni a v a t á s
mozzanata.

Uj dologként jelentkezett, hogy a pap kikísérte az ifju
párt, elsőként gratulált.

Az egyházi esküvő is különbözően alakult.

Van amikor lo-kor, vagy délben tatott misén történik
/külön ebből az alkalomból rendezett/.

A polgári esküvő is beépült a lakodalom szokásrendjébe
és fontos mozzanattá vált, különösen akkor, ha nincs
egyházi esküvő csak polgári. Akkor a polgári esküvőre
vonul a násznép és ünnepélyes formát ölt az eskütétel.

Éppen ezért átkerült a délutáni időre.

Ha mindkettőnek van funkciója, akkor is lehet mindkettő
ünnepélyes és tarthatják délután.

A lakodalom további mozzanatai megmaradtak napjainkig.

Mivel ma étteremben tartják és nem háznál, ezért a befogadás szokása halványult el.

Ezt akkor pótolják, amikor az újasszonyt reggel férjének házához kísérik.

A vacsora, az ételek beköszöntése ma már nem hagyomány. Elvértve előfordul.

A forgatás szintén megmaradt, amely ma különösen tetemes anyagi javakat jelent az ifjú párnak. A forgatás szinte a régi módon él, csupán a pénz több.

A forgatás utáni maskarázás is néha előfordul.

"Az esküvő hagyományvilága, szimbólumrendszerre tehát egyes külsőségeket /vőfélymondóka, lakodalmi virág, menyasszonytánc/ nem számítva, módosabb tanyai népünknel is már lényegében a multté. Elvesztette kozmikus jelentőségét, mert a régi mágikus-szakrális világkép már nem áll mögötte. A mulatság hangulata inkább egy névnap, vagy termelőszövetkezeti közös vacsora közvetlen, meghitt jókedvét idézte, semmint a régi lakodalmak megilletődött, érzelmi szélsőségek között hullámozó, fönséges és vaskos megnyilatkozásait. Így az esküvő és a lakodalom kultikus mozzanataitól megfosztva, polgári banketté üresedett, de kétségtelenül közvetlenné, melegebbé, maibbá is vált." 48

A házasságkötéshez kapcsolódó hiedelmek

A hiedelmek egy részét már nem tudják megmagyarázni, de valószínű, hogy a házasság szerencsés kimenetelét, a hatalom kérdését, a termékenységet próbálták befolyásolni, vagy rontás ellen védekeztek.

Egy hétig járjon a menyasszony pöndőbe, hogy meg ne rontsák.

A pöndőt nem kell kivasalni.

A lány lépjen be előre a templomajtón, hogy az övé legyen a hatalom.

A templomból a menyasszony lépjen ki elsőnek, akkor ő lesz az ur a házban.

Várja meg a menyasszony, míg a vőlegény leteszi a virágot, akkor a koszorút tegye rá!

A vacsora alatt egy tányérből ettek.

Ikrek ne csinálják együtt a lakodalmat, mert az egyik hamarosan meghal.

Lakodalmas kurjantások

- 1./ Násznagyurunk seggében tótágast áll az ürge!
- 2./ Aki minket kinevet, bassza meg az egeret!
- 3./ Öszeverem a bokám, csakugy lottyan a punám!
- 4./ Jaj de sokan néznek minket, verje meg az isten őket!
- 5./ Ez az utca jajóde fás, vőlegényünk de kurvás!

- 6./ Alig megyünk három házig, menyasszonyunk megbabázik!
- 7./ Aki nézi távolról, bassza kutyát hátulról!
- 8./ Aki sorban támaszkodik, bögőseire várekozik!
- 9./ Menyasszonyunk arany alma,
Föltöszsük a sifonérre,
Hogy a macska el ne vigye,
Vőlegényünk játszon vele.
- 10./ Ideértünk sarokra, menyasszonyunk hugyozna!
- 11./ Ez az utca leveles, menyasszonyunk szerelmes!

J E G Y Z E T E K

1. ANTAL I /1983/: 141.p.

PÁLFY GY /1984/: Néptánc, táncélet 1024.p.

2. O.NAGY G /1976/: 427.p. 325.

3. Az MNL /1982/ 100.p. szerint a szőlőőrzésben résztvevő lányok neve a Duna-Tisza közén budár volt. A Sükösdön ismert pudár szó ezzel mutat rokonságot. Néha budárnak is ejtik, de az előbbi változat gyakoribb.

4. Iskolában tanult játék volt.

5. VOLLY I./1938/: 49.p.

"A böjti vasárnapok délutáni mulatsága a karikázás. Ma a legények is beállnak a körbe. Régebben csak nézték s végül hazakisérték a lányokat." - írja a szerző Báltán /Tolna m./ szokásokról.

U.o./1938/: 46.p. Nagylócon is /Nógrád m/ hasonló szokások figyelhetők meg.

6. Sükösdön 1927-ben már működött egy öntevékeny színjátszó csoport egy mesterember vezetésével. A 30-as, 40-es években már pap vezetésével működtek. A játékok során sok szerelem szövődött. A KALOT-Kalász 1939-ben alakult Sükösdön.

7. RUITZ I /1965/: 572-601.p. 593.p.

JUNG K /1978/: 72-73.p.

8. FEHÉR Z /1975/: 57. 451.

RUITZ I /1965/: 572-601.p. 595.p.

9. O;NAGY G /1976/ 427.p. 329.

10. MNA I-IV. 168.p. Lucanapi szokások.

11. JUNG K / 1978/: 80-81.p.

12. MNL /1977/ I.köt. 688.p.

Az adatközlők visszaemlékezése alapján:

1930-40 között 2 legény hozott lányt Hajósról.

Mindkét férfi mesterember volt, a két lány pedig Sükösdön szolgált.

1940-45 között 10 férfi hozott más faluból feleséget. Ebből 2 házasság második házasság volt.

Földrajzi megoszlása: Baja, Bajaszentistván,

Kecel, Érsekcsanád

Vaskút,Dávod, Bokod

Kunszentmárton

5 leány választott más faluból párt: 1 lány

közülük megesett lány volt.

Földrajzi helyei: Érsekcsanád, Fajsz,Kerekegyháza.

Az emlékezet a mai napig megőrizte ezeket a szokásoktól eltérő mozzanatokát. A más faluból való párválasztás növekedését egy bizonyos időszakban - az emlékezet szintjén ugyan - jelzik.

A sükösdői egyházi anyakönyvek alapján megnéztem az endogámia és exogámia jelenségét egyetlen család párkapcsolataiban. A Késmárki-család

1710-20 között már Sükösdön élt. A család 1980-

ig 190 házasságot kötött. Ha ennek az időszaknak

/kb.260 év/ megvizsgáljuk a házassági kapcsolatait,

a következő kép derül ki /megjegyzendő, hogy az
akkori bejegyzések nem mindig egyértelműek és
pontosak/:

1700-1800-ig egy esetben biztosan, négy esetben
feltételezhetően Sükösdön kívüli párkapcsolatok-
ról van szó.

1800-1900-ig hét házasság esetében feltételezhető
a falun kívüli párkapcsolat, ebből kettő 2. há-
zasság.

Földrajzi irányai: Bátmonostor, Csanád, Fajsz,
1900-1945-ig 13 párválasztásban feltételezhető
a falun kívüli kapcsolat.

A szám növekedése összefügg egyrészt a családok
számának növekedésével, másrészt mutatja az en-
dogámia oldódását. Ezek összefüggnek a 40-es
évek egyéb jelzett adataival is.

Földrajzi iránya: Csanád, Bátya, Bácsbokod, Szent-
istván, Rém, Kecel, Mórág, Dusnok, Fajsz.

1945-80-ig 12 esetben történt külső párválasztás.

Nemcsak a külső párválasztások száma növekedett,
hanem a földrajzi változatosság is. Ez természe-
tesen összefügg a megváltozott társadalmi-gazda-
sági körülményekkel, a munkahely változásaival.

Földrajzi irányai: Nemesnádudvar, Miske, Érsek-
csanád, Bács, Dusnok, Komádi, Cegléd, Tiszakürt.

13. BÁLINT S /1933/: 38.p.

14. O;NAGY G /1976/: 615.p. 254.

15. A Magyar Korona Országában az 1881. év elején végrehajtott népszámlálás főbb eredményei megyék és községek szerint részletezve

A	Község	Polg. népess.	Anyanyelv szerint			
			Magy.	Ném.	Tót	Horv.Szerb
	Sükösd	3.556	3.404	10	7	1
	Dusnok	2.997	1.584	7	1	1.236
	Érsekcsanád	1.985	1.918	14	1	18
	Nemesnádudvar	2.147	125	1.927	-	18
B	Község	Polg. népess.	Hitfelekezeti szerint			
			R.kat.	görögk.	evang.	izr.
	Sükösd	3.556	3.455	5	18	74
	Dusnok	2.997	2.760	-	2	63
	Érsekcsanád	1.985	377	-	1.523	27
	Nemesnádudvar	2.147	2.132	-	2	12

II.kötet, Bp. 1882. 206.o.

A Magyar Korona Országai 1900. évi népszámlálásának főbb demográfiai eredményei

Község	Polg. nép.	Vallás		Magy.	Anyanyelv		Egyéb
		R.kat.	Ref.		Ném.	H-Sz.	
Sükösd	3.881	3.813	16	3.870	8	2	-
Dusnok	3.443	3.141	13	416	25	4-1	2.962
Érsekcs.	1.856	391	1.409	1.853	2	1	-
N.nádudv.	2.557	2.540	1	163	2.393	-	-

Bp. 1902. 4.o.

16. TÁRKÁNY SZÜCS E /1981/: 300-301. p.
17. FERENCZY I /1977/ : 285.p.
18. BÁLINT S / 1933/: 38.p.
19. HORVÁTH T / 1971/: 143.p.
20. JUNG K / 1978/: 77.p.
FERENCZY I /1977/: 285.p.
GYÖRGYI E /1962/: 7.p.
ANTAL I / 1983/: 185.p.
21. GYÖRGYI E /1962/: 7.p.
22. FERENCZY I/1977/: 285.p.
23. RÉSŐ ENSEL S /1867/: 30.p.
24. U.ö. /1867/: 95.p.
25. RÉSŐ ENSEL S /1867/
FERENCZY I /1977/
BEKE Ö /1950/: 292.p.
U.ö./1952/: 300.p.
VIRÁGH F /1960/:29-294.p.
26. JUNG K /1978/:82.p.
A gombosi népszokásban is kommandálónak nevezik.
27. CSEH-SZOMBATHY L /1979/: 111.p. 114.p-
28. TÁRKÁNY SZÜCS E /1981/: 331.p.
29. ORTUTAY GY /1934/: 211.p.
"...hogy vadgalambot fogtak s most annak a pár-
ját keresnék. Nohát, ide utasították őket."
RÉSŐ ENSEL S /1867/:137.p.
"Kedves jó uraim, nekünk egy igen kedves galam-
bunk elröpült."
Mindkét kiemelés közeli párhuzamot mutat.

30. RÉSŐ ENSEL S /1867/: 204.p.

"...hol főszerepet a felmelegített mézes pálinka játszik,..." - írja a szerző a tót lakodalmi szokásokkal kapcsolatban. A mézes pálinkának a lakodalmi szokásokban játszott szerepét másutt nemigen találtam.

31. JUNG K / I.n.242.p.

MNL 1979 II.köt. 554.p.

"Sok helyen /pl. az Alföld déli részén/ csak a második házasság esetén kötöttek ki móríngot."

32. JUNG K / 1978/: 87.p.

33. MNL 1979. II.k. 554.p.

"Sok helyen nemcsak pénzben állapították meg, hanem ingóságban is."

34. TÁRKÁNY SZÜCS E /1980/:126.p.

35. MNL /1980/: III.k. 698.p.

36. A d i v é r elnevezés a szláv d e v e r szóval, elnevezéssel mutat rokonságot. A Sükösd-dél határos Dusnok községben is ðever szó jelzi ezt a tisztséget.

A szőregi szerbeknél is: "A menyasszony bucsuztatásánál, esküvőre vezetésénél jelentős funkciója volt a d e v e r-nek,..." - írja Ferenczy I.

FERENCZY I /1977/: 317.p.

RÉSŐ ENSEL S /1867/:232.p.

"Második személy a dever /kis koma vagy menyasszonyvezető/, azután a fifer /vőfél/..."

37. Verseit a Bácskai Vőfélykönyvből tanulta. Ez ma is a birtokában van. A könyv borítója hiányzik, évszám nincs rajta.

Az adatközlők visszaemlékezése szerint a hajdani vásárokon megvett Kalendárium mellé adtak ilyen vőfélykönyvet az árusok ajándékba, ha náluk vásárolt a vevő.

38. BÁLINT S /1980/ III.k. 107.p.

39. Ferenczy I. ír tanulmányában arról, hogy a szőregi lakodalomban vacsora előtt eljátsszák a Himnusz. "...s következik az ünnephez illő nemzeti ima. Mindenki föláll, a zenészek eljátsszák, a vendégek eléneklik a Himnusz."

FERENCZY I /1977/: 304.p.

40. KÓS K /1980/: 472-485.p.

Kiemelten foglalkozik a lakodalom tartásának időpontjával és változásaival.

41. BÁLINT S /1980/:91.p.

"A keddi és pénteki napot a néphit nem tartotta szerencsésnek."A párhuzamok mellett megtaláljuk az ellentétet is.

ORTUTAY GY /1934/ : 212.p.

"A lakodalmat mindig keddi napon tartják, hogy a fiatal párnak kedvek legyen az életben,..."

KÓS K . u.o.

Lakodalom 1983. Szerk. Novák L.-Ujvári Z. 202.p.246.p.

Mindkét adat a lakodalomtartás napjának Baja környéki szokásairól szól.

42. FÉL E.- HOFER T. /1979/:26.p.

43. JUNG K. /1978/: 93.p.

Közeli hasonlóságot mutat a nyugat-bácskai magyar-
lakta falvakban meglévő szokással, a táncmulatsá-
gon lévő leány-vagy legénybucsuval.

44. FERENCZY I./1977/: 293.p.

45. MNT /1955/ III./A

46. MNT /1956/ III./B

A 3ol.sz. dallamhoz hasonlít /Szomjas, 1954.VII./.

A sorában 1 hang, B sorában 2 hang eltérés van a
sükösdí variánshoz képest.

47. FERENCZY I./1977/:300.p.

48. BÁLINT S. /1980/: 102.p.

I R O D A L O M J E G Y Z É K

- ANTAL Imre /1983/: Udvarlás és leánykérés Gyimesben.
In: Népismereti dolgozatok./Szerk.:dr.Kós Károly-
né-dr. Faragó József/. Kriterion K. Bukarest,
I.M.: 141-149.p.
- BÁLINT Sándor/1933/: Lekodalmi szokások Szeged-Alsó-
városon. - Népünk és Nyelvünk V.évf. 36-41.p.
- BÁLINT Sándor: A szögedi nemzet /1980/ A Móra Ferenc
Museum Évkönyve, Szeged
- BEKE Ödön /1950/ : Gyalogszarka, gyalogsátán, gya-
logposta. Nyelvőr, 292.p.
- BEKE Ödön /1952/ Gyalogszarka- Nyelvőr 300.p.
- CSALOG József /1956/: Táltosviaskodások vőfélyversek-
ben - Néprajzi Közl. I.évf.1-4.sz. Bp. 165.p.
- CSEH-SZOMBATHY László /1979/: Családezociológiai
problémák és módszerek Gondolat, Bp.
- FEHÉR Zoltán / 1975/: Bátya néphite. Folklór Archi-
vum 3. Bp. MTA Néprajzi Kut.Csop.
- FÉL Edit-HOFER Tamás /1969/: A kalotaszentkirályi
kelengye I. Néprajzi Értesítő, a Néprajzi Muzem
Évkönyve, Bp. 15-37.p.
- FERENCZI Imre/1977/: A népi szokásrend Szőregen.
In.Szőreg népe./Szerk.Hegyi András/ Kiadja Sze-
ged Megyei Városi Tanács VB Műv.Oszt.Szeged,
251-324.p.
- FERENCZY Imre /1984/: A családi élet szokásai. In.
Deszk története és néprajza /Szerk.Hegyi András/
Kiadja a Deszk Községi Tanács VB Szeged-Deszk
633-662.p.

Folklór és Etnográfia 9. Lakodalom /1983/: Szerk.

Novák László-Ujvári Zoltán/ Debrecen.

FÖLDESNE GYÖRGYI Erzsébet: Lakodalom és hétköznapiak

In: Folklór, életrend, tudománytörténet. Tanulmányok Dömötör Tekla 70. születésnapjára. /Szerk.:

Balázs Géza és Hála József/ Bp. 87-92. p.

GERGELY Katalin: /1984/: Házasságszerzők a Káli-medence

falvaiban. In: Folklór, életrend, tudománytörténet.

Tanulmányok Dömötör Tekla 70. születésnapjára.

/Szerk. Balázs Géza és Hála József/ Bp. 87-92. p.

GYÖRGYI Erzsébet: Házasságkötés és szokásköre a bu-

kovinai székelyeknél - Néprajzi Közl. VII. évf.

3.4. sz. MNM- N.m. Bp. 1962. 3-90. p.

HORVÁTH Terézia: Fülbevelők Baja környékén, Néprajzi

Értesítő , LIII. Bp. 1971, 142-168. o. 143. o.

JUNG Károly /1978/: Az emberélet fordulóí , Gombosi

népszokások. Fórum. K. Szabadka.

KÓS Károly /1980/: Eszköz, munka, néphagyomány

Kriterion K. Bukarest

Magyar Néprajzi Atlasz I-IV. 168. Lucanapi szokások

/Solymos Ede gy. / 12. g. / 2. 80/c. Sükösd

Magyar Néprajzi Lexikon I. /Szerk. Ortutay Gyula/

Akadémia K. Bp. 1977.

Magyar Néprajzi Lexikon II. k. /Szerk.: Ortutay

Gyula/ Akadémia K. Bp. 1979.

Magyar Népzene Tára - Akadémia K. 1955. Bp.

Magyar Népzene Tára - Akadémia K. 1955. B. p. III. A

Magyar Népzene Tára - Akadémia K. 1956. Bp. III. B.

- MANGA János/1946/: A kánai menyegző változatai
Ethnographia XVII. évf. 49-63.p.
- MORVAI Judit /1956/ : Asszonyok a nagycsaládban
Magvető K. Bp.
- O. NAGY Gábor / 1976/ Magyar szólások és közmondások 2. kiadás, Gondolat K. Bp.
- ORTUTAY Gyula /1934/ : A szerelem Ajak-on a házasságig II.fej. Népünk és Nyelvünk VI.évf.211-217.p.
- PÁLFY Gyula /1984/: Néptánc, táncélet. I.n.:Kecel története és néprajza./Szerk.:Bárth János/
Kiadta Kecel Nagyközség Tanácsa, Kecel, I.m.
1021-1045.p.
- RÉSŐ ENSEL Sándor /1867/: Magyarországi népszokások Pest...
- RUITZ Izabella /1965/: A parasztfjúság társasélete a Bódva vidékén /1880-1950/ Ethnographia, a Magyar Néprajzi Társaság Folyóirata, Bp. Akadémia Kiadó, LXXVI. évf. 4.sz. 572-601.p.
- SÁRKÁNY Mihály /1983/: A lakodalom funkciójának megváltozása falun. Ethnographia, XCIV. 2.sz.
279-285.p.
- SZÉMAN Zsuzsa: A lakodalom hagyományőrző szerepe és társadalmi funkciója Felsőtárkányon...285-296.p.
- TÁRKÁNY SZÜCS Ernő/1981/ Magyar jogi népszokások
Gondolat K. Bp.
- TÁTRAI Zsuzsa/1980/: A lakodalmi változó szokások változása - Nógrádsipek. Tanulmányok egy észak-magyarországi falu mai folklórjáról . Bp.1980.
359-422. Bibliogr. 421-442.

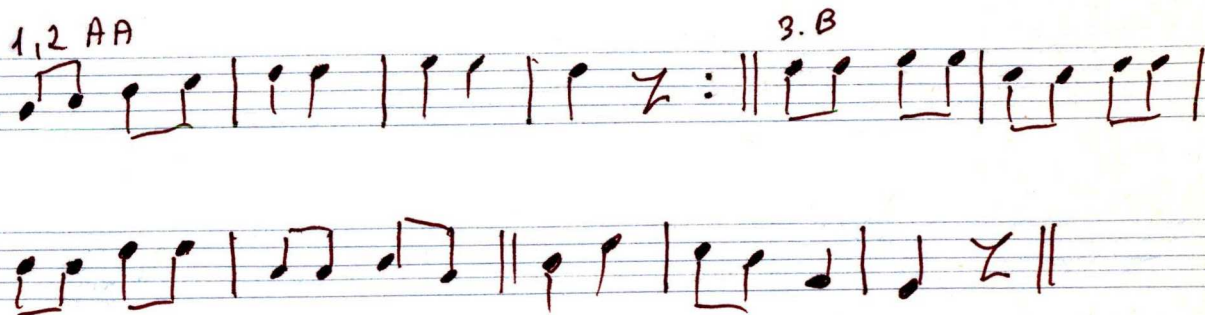
VIRÁGH Ferenc /1960/ : Gyomai "gyalogsátánok"

Néprajzi Közlemények 3.-4.-sz. 290-294.p.

VOLLY István /1938/: Népi játékok. Budapest

A D A T T Á R

A Kánai menyegző Sükösdön énekelt dallama:

Összehasonlítva a Magyar Népzene Tárában feltüntetett országosan ismert dallamokkal, leginkább a 344., 533., 526., 527. számmal jelzett dallamokkal mutat hasonlóságot /pl. 533., 526., 527. ez dallamnól az A sor szó szerint megegyezik, a 344. sz. dallamnól az A sorban 1 hang eltérés, a C sorban 1 hang eltérés van.

A Kánai menyegzőt három gyűjtés alapján jegyeztem le. Alapvetően azonosak, kevés szövegvariációval.

1. Az igaz Messiás már eljött,
Sokféle csodákat köztünk tett
A vizet is borrá tette
A násznépet vendégölte
Kána menyegzőbe.
2. Egy nagy lakomára kezdének
Jézust is meghívták vendégnek.
Őt követték tanítványai,
Mint a tyúkot a fiai
Kána menyegzőbe.
3. Az első tál ételt felhozták,
Jézust is ezzel megkinálták.
Tetszett mindenben az éték,
Csak a borban van a véték
Kána menyegzőbe.
4. Szűz Mária, hogy azt meglátta,
Fogyatkozásul azt megozánta.
Mondá fiam borunk nincsen,
Azért semmi kedvünk nincsen
Kána menyegzőbe.

5. Jézus, hogy ő vigszágot tenne,
Szent anyja kérése meglenne.
Parancsolá meríteni,
Kútból hat vödröt tölteni
Kána menyegzőbe.
6. A szolgák nagy frissen sietnek,
Kútból hat vödröt megtöltenek,
Jézus borra változtatta,
Első csodáját mutatta
Kána menyegzőbe.
7. A bort adják násznagy kezébe
Hogy egyje a vendég elébe
Násznagy a bort megköstölé
Mindjárt vőlegényt szólítá
Kána menyegzőbe.
8. Minden ember úgymond elsőbe
Jó bort ad a vendég kezébe
De te eddig a jót tartád
És az alábbvalót hozád
Kána menyegzőbe.

9. Péter társaival vigan van,
Köszönti poharát Andrássra,
Meg sem törli a bajuszát,
Foly alá torkán, szakállán
Kána menyegzőbe.
10. Mátyás a poharát vigyázza,
Sokat kerül, nehezen várja
Jakab elől el-elkapja,
Szomjas torkába fölhajtja
Kána menyegzőbe.
11. Iskariás, hogy ezt meglátta,
Hogy őtet senki sem kínálja,
Kapja kondért haladásért
Csak iszik a vőlegényért
Kána menyegzőbe.
12. Simeon Bertalan azt mondja,
Tölts kulacsot jó lesz holnapra,
Mert a jó bor hamar elfogy,
Jó lenne majd holnapra egy korty
Kána menyegzőbe.

13. Adja Isten mi is örüljünk,
Midőn lakodalmat hirdetünk.
Jó bor mellett duda nélkül
Furcsa a tánc ugrás nélkül
Kána menyegzőbe.
14. A muzsikások megérkeztek
A vendégek kedvére tettek.
Ugy megforgatták Magdolnát
Mind elszórta papucskáját
Kána menyegzőbe.
15. Elment a Szűz Mária haza
Elment szent fia is utána
Gyerünk hát mi is utána
Ott vigadjunk menyországba
Kána menyegzőbe.
16. Dicsértessék Jézus szent neve
És a Szűz Mária fönt menybe
Itt és a magas egekbe
Most és mindörökké amen
Kána menyegzőbe.

Kána menyegző /Sipos Józsefné adatközlő/

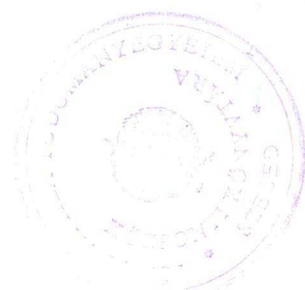
1. Az igaz Messiás már eljött,
Sokféle csodákat köztünk tett,
A vizet is borrá tette,
A násznépet megvendégelte.
Kána menyegzőben.

2. Egy nagy lakodalmat kezdének,
Jézust is meghívták vendégnek,
Őt követték tanítványi,
Mint a tyúkot a fiai.
Kána menyegzőben.

3. Az első tál ételt felhozták,
Jézust is ezzel megkinálták,
Tetszett mindenben az éték,
Csak a borban van a vétek.
Kána menyegzőben.

4. Szűz Mária hogy ezt meglátta,
Fogyatkozásukat megszánta,
Mondá, fiam borunk nincsen,
Ezért semmi kedvünk nincsen.
Kána menyegzőben.

5. Jézus, hogy ő vigszágot ténne,
Szent anyja kérése meglenne,
Parancsolá meríteni,
Kútból hat vödröt tölteni,
Kána menyegzőben.
6. A szolgák nagy frissen sietnek,
Kútból hat vödröt meg töltenek,
Jézus borra változtatta,
Első csodáját mutatta,
Kána menyegzőben.
7. A bort adják násznagy kezébe,
Hogy adja a vendég elébe,
Násznagy a bort megkostolá,
Mindjárt vőlegényt szólítá,
Kána menyegzőben.
8. Minden ember úgymond elsőbbet,
Jó bort ad a vendég elébe,
De te eddig a jót tartád,
És az alábbvalót hozád,
Kána menyegzőben.

9. Péter társaival vigan van,
Köszönti poharát Andráéra,
Meg sem törli a bajuszát,
Foly alá torkán, szakállán,
Kána menyegzőben.
10. Mátyás a poharat vigyázza,
Sokat kerül nehezen várja,
Jakab elől el-elkapja,
Szomjas torkába fölhajtja,
Kána menyegzőben.
11. Iskáriodes, hogy ezt látta,
Hogy ötöt senki sem kínálja,
Kapja kondért haladásért,
Csak iszik a vőlegényért,
Kána menyegzőben.
12. Simeon Bertalan azt mondja,
Tölts kulacsot, jó lesz holnapra,
Mert a jó bor hamar elfogy,
Jó lenne holnapra majd egy korty,
Kána menyegzőben.

13. Adja Isten mi is örüljünk,
Midőn lakodalmat hirdetünk,
Jó bor mellette duda nélkül,
Furcsa a tánc ugrás nélkül,
Kána menyegzőben.
14. Elment a Szűz Mária haza,
Elment szent fia is utána,
Gyerünk hát mi is utána,
Ott vigadjunk menyországba.
Kána menyegzőben.
15. A muzsikások megérkeztek,
A vendégek kedvire tettek,
Ugy megforgatták Magdolnát,
Mind elszórta kontyocskáját.
Kána menyegzőben.
16. Dicsértessék Jézus szent neve,
És a Szűz Mária fönt mennybe,
Itt és a magas egekben,
Most és mindörökké amen.
Kána menyegzőben.

Zsinos Jánosné adatközlő

1. Az igaz Messiás már eljött,
Sokféle csodát tett köröttünk,
A vizet is borrá tőtte,
A násznépet megvendégelte,
Kána menyegzőben.
2. Egy nagy lakodalmat hirdettek,
Jézust is meghívták vendégnek,
Ugy követték tanítványi,
Mind a tyúkot a fiai,
Kánai menyegzőben.
3. Az első tál ételt felhordták,
Jézust avval mindját megkinálták,
Tetézett mindenben az étek,
Csak a borban volt a vétek,
Kánai menyegzőben.
4. Szűz Mária hogy ezt meglátta,
Fogyatkozásukat megezánta,
Mondá fiam borunk nincsen,
Azért semmi kedvünk nincsen,
Kána menyegzőben.
5. Jézus hogy ő vigeságot tenne,
Szent anyja kérése meglenne,
Mondá kútból merítsenek,
Hat vödröt vízzel töltsenek,
Kánai menyegzőben.

6. Szolgák el is mentek sietve,
Hat vödröt vízzel megtöltöttek,
Jézus bórrá változtatta,
Első csodáját mutatta,
Kánai menyegzőben
7. A bort adák násznagy kezében,
Hogy adja a vendég elében,
Násznagy a bort megkóstolá,
Vőlegényt mindjárt hívatta,
Kánai menyegzőben.
8. Minden ember úgymond elsőben,
Jó bort ad a vendég elében,
De te eddig a jót tartád,
És az alábbvalót adád,
Kánai menyegzőben.
9. Péter társaival vigan van,
Köszönti poharát Andrásra,
Meg sem törli a bajuszát,
Foly alá torkán, szakállán,
Kána menyegzőben.
10. Mátyás a poharat vigyázza,
Soká kerül, nehezen várja,
Jakab elül el-elkapja,
Szomjas torkában felhajcsa,
Kána menyegzőben.

11. Simon Bertalannak azt mondja,
Tölts kulacsot, jó lesz holnapra,
Mert a jó bor hamar elfogy,
Holnapra is jó lesz egy korty,
Kána menyegzőben.
12. Iskáriades hogy ezt látja,
Őtet senki meg sem kínálta,
Kapja kondért haladásért,
Ő iszik a vőlegényért,
Kánai menyegzőben.
13. A zenészek is megérkeztek,
Mindenkinek kedvére tettek,
Ugy megforgatták Magdolnát,
Mind elszórta kontyocskáját,
Kánai menyegzőben.
14. Adja isten mindig örüljünk,
Mikor lakodalmat hirdetünk,
Jó bor mellett duda nélkül,
Furcsa a tánc ugrás nélkül,
Kána menyegzőben.
15. Elment a Szűz Mária haza,
Szent fia is elment utána,
Mi is menjünk el utánuk,
Fel a magas mennyországig,
Kána menyegzőben.
16. Dicsértessék Jézus szent neve,
Szűz Mária fent a nagy égben,
Ott dicsérhessük majd őket,
Most és mindörökkén ammen,
Kána menyegzőben.

A két vőfély által mondott versek mutatják azt, hogy a sükösi lakodalom milyen mozzanataihoz fűződtek.

Hanus József vőfélyverseit a Bácska Vőfélykönyvből tanulta, de csak azokat a verseket választotta ki, amelyek beleillettek a lakodalom szokásrendjébe és illeszkedtek az étkezési szokásokhoz.

Késmárki Mátyás vőfélyversei is részben megtalálhatók a Bácskai Vőfélykönyvben /Vacsora előtti tréfás köszöntő, Beszéd a házasságról/, de van másféle is /Násznép köszöntője/.

Késmárki Mátyás adatközlő versei leginkább a lakomához igazodnak, míg Hanus Józsefé a házasságkötés egyéb mozzanataihoz is.

Mindkét adatközlő azonban gyakran változtat az eredeti szövegen. Rövidít, kihagy, megváltoztat. Erre közlünk is példát Hanus Józseftől. /Egymás mellett van a Bácskai Vőfélykönyv szövege és az ennek alapján mondott szöveg/. Jellemző példa ennek: király helyett miniszter mond: "Még a miniszternek is gondja vagy erre" -Káposztára. Vagy a szituációhoz igazítja a beszédet: Menyasszony búcsúztató.

Vőfélyverseit elmondása alapján jegyeztem le.

Lejegyzésük köznyelvi formában történt, hisz így is mondták /néha csúszott be egy-egy sükösi nyelvi jellegzetesség: zárt o, a röviden ejtett hosszú mássalhangzó/.

A vőfélyversek harmadik csoportja mai lakodalmakban hangzott el. Vegyes hatást mutat.

Vacsora előtti tréfás köszöntő

Érdemes uraim és az egész gyülekezet,
Kik ily szép rendben helyre telepedtek,
Tessék kelmeteknek csendességben lenni,
Mert az ételekről akarok beszélni.
Mivel én vagyok az első szakács
Mesterségem jobban tudom, mint egy takács.
Sokféle eledelek nemsokára jönnek,
Odakinn a legényeim egyre-másra főznek.
S hogy ne kelljen várakozni óráról-órára,
Adtam már foglalót tizenkét öl fára.
A tehénhús is, hogy megfőljön idején,
Itt a taglójával a mészáros legény.
Mindenki jól elkészítse a gyomrát,
Mert ő holnap délre levágja a marhát.
Kilenc legényem pedig reszeli a tormát,
Mindegyiknek ige tűzeli az orrát.
Fajsza is elküldtem paprikáért kettőt,
Vittek is magukkal egy nagy sütőteknőt.
A malomba is alment egy jó béresszóga,
Tésztának való lisztet majd meghozza.
Magam pedig megyek a káposztát gyalulni,
Mert már ideje azt is besavanyítani.

Még csak egy van hátra, bor kell az ételre,
El is küldtem érte két kocsit Eszékre.
Lesz itt minden elég! Majd hozom a többit...
Addig hát uraim egyék meg a semmit.

Leves köszöntője

Érdemes vendégek nem üresen jöttem,
Étellet terhelve van ám mindkét kezem.
De mielőtt hozzányúlnek a kanálnak,
Buzgó szívvvel hálát is adjunk az urnak.

De hogy most én itten hosszan ne papoljak,
És a forró táltól sebeket ne kapjak,
Kézemből vegyék el ezt a forró tálat,
Amelyet az ujjam tovább már nem állhat.
A hátam mögött még vagy húsz legény vagyon,
Azoknak a kezét is süti igen nagyon.
Ne tántorogják hát most előttem senki,
Mert a nyakát hamar leforrázom neki.

Itt tehát a leves, melyet adott jó hús,
Azért hát senkinek a szíve ne legyen bús.
Noeza muzsikusok, szóljon hát a vig tus!
Ezzel dicséértessék az Urjézus Krisztus.

Leveshús tormával

Gyenge borjúhús ez, mit hozok tormával,
Csak harminc tavasszal járt ez az anyjával.
Gyengesége miatt szénát nem ehete,
Szegény gyenge állat csak a korpát nyelte.

Ezért a tormáért jó sokat fáradtam,
Magyarországnak biz jó részét bejártam.
Ezt a keveset is Marostőben ástam,
De szerencsémnek tartom, hogy reá találtam.

Lesz még több étel is, csak ne siessenek,
Ez erős ételből keveset vegyenek.

I. beszéd a házasságról

Kedves Násznagyurak! Ifjak! Tisztos Vének! Illő
tisztességgel egy kis csendet kérek. Míg a házasságot
elbeszélem, egybe méltassanak engem egy kis figyelemre.
A szent házasságot maga Isten szerzé. Maga Isten adta
Évát Ádám mellé, hogy hű társa legyen örömben és bajban,
mint ezt Mózes könyve híven elénk adja. De boldog is,
kinek van hű felesége, mert a hű feleség a ház gyöngye,
éke. Vig öröm és áldás száll vele a házba, s kivirágzik
szépen a boldogság fája. Magányos legénynek unalmas az
élet, nincs kivel megossza, hogyha kedve éled. Nincs ki
vigasztalja, ha meggyűl a gondja, nincs ki édes szókkal

drágának mondja. Azért hát legények, kinek nincsen párja, tegyen szert mielőbb Jutka vagy Évára. Gondolkodom én is régen már felőle, talán már lészen is valami belőle. Csak az a baj, hogy a jó asszony ritka! Ezért tudom, sok nő száll ellenem sikra, de nem bánom, ha szemem kiássák is, kimondom, sok asszony rosszabb, mint az Áspis. Dünnyög, dörög, pöröl, savanyú az arca, olyan mint a ma szakasztott éretlen vadalma. Dühös, mint a sárkány, kelepel a nyelve, jaj annak a férjnek, akit ilyet veve. Aki ilyetént kap, megverte az Isten, mert a rossz asszonynak földön párja nincsen. De többet nem szólok, ürülnek a tálak, azért hát újra a dolgomhoz látok.

Káposztáshús

Paradicsomkertből csak imért érkeztem,
Mely gyönyörű kertnek gyümölcséből ettem.
Mivelhogy sokáig ottan kertészkedtem,
Szép fejeskáposztát bőven termesztettem.

Magyarországnak biz jó részét bejártam,
Ily káposztafélét keveset találtam,
De annyit mondhatok, hogy ahol csak jártam,
Mindenki dicsérte, fülemmel hallottam.

Káposzta és száрма az étkek vezére.
Nemes magyar hazánk, országunk cimere.
Még királyunknak is gondja vagyon erre,
Áldott föld az, ahol terem a gyümölcse.

Többet nem dicsérem, dicsérje magát,
Mert belevágtam egy fél oldal szalonnát.
Tizenkét disznónak elejét hátulját,
Keresse meg benne ki-ki fülét, farkát.
Mivel pedig a káposzta itt van,
Ki-ki az evéshez jó étvágyal fogjon.
Restsége miatt ám éhen ne maradjon,
S azután élémbe panaszt majd ne nyújtson.

II. beszéd a házasságról

Hogy mi a házasság, a világi párosság? Im azt mondja erre mindenki, ki okos, hogy szegény legénynek biz az nagyon bajos. Annak a legénynek ugyan még nem csoda, ki maga fejétől még mindezt nem tudja. De az asszony neki majd tudtára adja. Azt, hogy mi kell neki egyszálíig elmondja; gazdaasszonynak tehát először kell tűzhely. Hogyha ez nincs, bizony nagyon könnyen hagy el. Szobában, konyhában legyen elégséges butor s olyan holmi, ami csak szükséges, mivel az asszony, ha lát ebben szükségét, nem ülhet senkivel vidám vendégséget. Dörög-morog aztán ökelme urára, hogy a mennykő hozta őtet a nyakára. Hogy tehát ezt kerülő, és hogy kedvét keresd, mindeneket végy és gondolatát ellesd. Seprő, ruhakefe, meg bőrös táska, mángorló, sótartó, motolla és rokka, falra cifra tükör, szobába szép asztal, kell ágy, láda, karszék, jó puha vánkossal. Tele üveg jóféle, finom ecettel, rózsavizzel vagy más jószagu kenettel.

Házad előtt ha lát járni zsidót, immár úgy üz, úgy hajszol, valamint a tatár, hogy végy kendőt, csipkét, ollót, gyűszűt meg tűt, ládára lakatot és más ilyenneműt. Vásárra kell menned, mert kerget az asszony. Kell kapca, cipellő, és ujmódi karton. Fekete selyem vagy más színű keszkenő, ez aztán az igazi bökkenő.

Apró és nagy fazék, bögre, szilke és tál, hidd meg ezt barátom, hogy nagyon megrostál. Nyárs, sütőlapát, rostély, tökgyalu, pemet, mindezeket sem termi ám a szemet. És sok lábas edény, valamint lábatlan, kis- és nagy kanálból lyukas és lyuktalan. Rosta, szita, aztán lekvárfőző kanál, kézi-, aztán meg több szakajtókosár. Sodrófa és deszka, kis és nagy meszelő, dagasztószék és szép fényes pléhre-ezelő. Honnan veszed mindezt jóbarátom elő, ám a gazdasz-
szonynak ez mindnyája kellő. Kel még ezenfelül sajtár és tekenő, rézlábas, vaslábas, üst is és serpenő. Levesmerő fényes réz-, vasnyelű kanál, sótató s más eszköz lógjon konyha falán. Jaj, hát ezután a lakószobára... nagyon sokkal több kell ám mint a konyhára. Mert nem is szólottam még a szekrényekről, aranyos képekről, ágyterítőkről. De mit eddig elmondtam, az is elég, jaj, azonban hátra is maradt egy nagy baj. Mondanám is, nem is, igazán átallom, de utoljára is el nem titkolhatom. Mi türeés, tagadás, arra is kell menni, hogy a menyecskének bölcsőt is kell venni.

Ebből áll röviden házasság, párosság, akik csak vizsgáltak, ezt mind így találták.

De azért angyali szűzek örvendjétek, kik testi szépségnek
köztünk örvendétek, csak lelki szépségtek őrizzétek ti meg,
galambszelíd legyen szerető szívetek. Ezen szólásomon ne
szomorkodjatok, hogy ezen farsangból már kimaradtatok.
Jön majd másik is, lesz benne részetek, s lesz legény,
akivel majd megesküdhettek.

Paprikás köszöntője

Ismét megérkeztem uraim sokára,
De merem állítani, nem nem jártam hiába,
Mert oly jó étket hoztam valójába,
Mely első eminens az étkek sorába.

Ezen eledeléért nagy próbát is tettem,
Egy szilaj bikával hét nap verekedtem.
Kicsinybe mult, hogy fogam ott nem feledtem,
De oda se neki, csak hogy legyőzhettem.

Ez aztán az éték, magyaroknak való,
Göthös németeknek a torkán akadó.
Jó medicina ez ugye öcsém, Pista,
Aki ebből eszik nem lesz cucilista.

Mivel hogy nincs több ilyen izes éték,
A magyarnak erre vizet inni vétek.
Itt a jó paprikás, uraim vegyétek,
Széles jó étvággyal, kívánom, egyétek.

Pecsenye köszöntője

Itt hozok sülteket, számtalan sokfélét,
Azért köszörülje ki-ki jól meg kését,
Hogy el ne csorbitsa, tányérja szélét,
Huzza kend meg more rekedt hegedűjét!

Nincs párja étkek közt a jó pecsenyének,
Mert az vidámságot okoz az elmének.
Összüleink miért voltak oly vének ?
Mert borral és pecsenyével éltek.

Tessék hát uraim, vegyétek el kezemből,
Jó nagy darabokat metéljenek ebből.
Bort is igyék ám rá, aki eszik ebből,
Mert ha bort nem iszik, nagy foga nő ettől.

Násznép köszöntője

Vőlegényt, menyasszonyt, kik itt ülnek ketten,
Éltesse sokáig a kegyes Uristen!
Legyenek e földön szerencsések mindig,
Szeressék hűn egymást holtig, amint illik!

Násznagy uraimék az Isten magukat éltesse,
Legyenek e földön mindig jó egészségbe.
Szálljon Isten áldása magukra, míg élnek,
Hogy szolgálhassanak még számos jó legénynek.

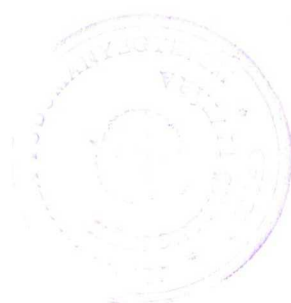
Éltesse az Isten leányseregünket,
Kik édes csókokkal ellátnak bennünket.
Éljenek mindnyájan, szivemből kívánom,
Hadd akadjon nekem is hű párom.

Éljen a legénység! Szivemből ezt kívánom!
Ürvendjenek úgy ezen mint a másvilágon!
Adjon az ég nekik - és nekem is - oly lánykát,
Kivel átugorjuk majd a földi bú árkat.

A muzsikusoknak is kívánom, éljenek!
Hetedhétországban párjuk nincs ezeknek.
Ugy talp alá huzzák, hogy az ember lába,
Csaknem kibicsaklik a cifra nótára.

Megadják a módját, majd lassan, majd frissen,
Éltesse is őket a kegyes Uristen.
S ha végre elszakad életüknek hurja,
Legyen mindegyiknek szent Dáviddal jussa.

Éltessen az Isten e ház összes vendégét,
Emberét, asszonyát, lányát és legényét.
Legyenek csak ily vigan és végre
Jussanak a magas menynek örökébe.

Sütemény köszöntője

Itt a finomlisztből készült jóféle sütemény.
Nincs ebben sem mustár, sem ánizs, sem kömény.
Cukorral vegyítve nem is igen kemény.
Aki ilyennel él, nem bántja a köszvény.

Feltálatom végre a jó béleseket,
Mazsolaszölővel telt édességeket.
Tudom, hogy szeretik az ill lévő szűzek,
Annál is inkább az öregek és öszek.

Oly édes ez kérem, valamint a vent mész.
Mindjárt kívánja az ember, ha rá néz.
Bátran lehet onni, gyomornak nem nehéz.
Fogjon hát meg minden darabot kilenc kéz.

Dicsértessék a Jézus Krisztus!
Hatalmas Uristen, világ teremtetője!
Tekints le rám, méltatlan bűnös gyermekedre!
Hiszen a földre engem te helyeztél,
És szüleim által szépen felneveltél.
Ezért buzgó szívvél hálát adok néked,
És örökké áldom szent gondviselésed.
Buzgó szívvél kérem isteni Fenséged,
Hogy lelkem üdvére add e házasságot.
Kedves édes apám, most tehozzád fordulok,
Könnyező szemekkel a kezedre hajlok:
Atyai házadból mielőtt kilépek,
Édes atyám tőled most bocsánatot kérek.
Bocsássál meg, hogyha megbántottalak,
Atyai gondosságodban szomorítottalak!
Kedves édes anyám!
Hát neked mit mondjak kedves édes anyám?
Te voltál eddig a nevelőm, a dajkám,
Felneveltél engem erkölcsben, munkában,
Így lehettem részes Isten áldásában.
Áldjon meg ezekért a mennyei atya,
Aki a szíveket mindig boldogítja.
Hogy örömanya legyél ezen menyegzőben,
Örömanya legyél te egész életedben.

Jól tudom, hogy sokszor bú nyomta lelkedet,
Hogy miként tehetnél majd boldoggá engemet.
Kedves édes anyám!

Az én időm elérkezett, add ide kezedet,
Hadd hullatok most rájuk hálás könnyeket.
Ti kedves testvérek, rokonok, pajtások!
Hozzatok is szólok én, mielőtt elválok,
Hogy találjatok tisis jó és hűséges párra,
Legyen a szívetek a boldogság tanyája.

Menyasszony búcsúztató

/Bácskai Vőfélykönyv/

Szűnjék meg már mostan cimbalom zengése,
És némuljon el a sarkantyú pengése,
Most búcsúzásomnak most léssen kezdése:
Legyünk csendességben, míg léssen végzése.
Hatalmas Uristen, világ teremtetője,
Tekints le méltatlan bűnös gyermekedre!
Hiszen a világra engem Te helyeztél,
És szüleim által szépen felneveltél.
Azért buzgó szívvel hálát adok néked,
És áldom örökké szent gondviselésed.
Buzgó szívvel kérem isteni Felséged,
Hogy lelkem üdvére add a páros éltet!
Kedves édes atyám, most hozzád fordulok,
Könnyező szemekkel lábadhoz borulok:
S mielőtt atyai házadból kilépek,
Tőled édes apám, bocsánatot kérek.

Bocsánatot kérek, mert megbántottalak,
Jóságodért sokszor szomorítottalak.
Kedves édes apám, feledd el azokat,
Bocsásd el békével te kedves lányodat.
Hát hozzád mit szóljak drága édes anyám?
Te voltál ekkorig gondviselő dajkám:
Felneveltél engem erkölcsben, munkában,
Igy lettem én részes isteni áldásban.
Áldjon meg ezekért a mennyei Atya,
Ki a jó lelkedet itten boldogítja,
Hogy örömet leljél ezen menyegzőben,
S örömanya legyél örökös időben.

Jól tudom, hogy sokszor bú nyomta szivedet,
Mint tehetnél egyszer boldoggá engemet,
Most eljött az időm, add ide kezedet,
Hadd hullajtsak rája sok hálás könnyeket!

Kedves testvéreim, rokonok, barátok,
Hozzátok is szólok, mielőtt elválok:
Találjátok ti is, mint én hű párra:
Legyen a lelketek örömnek tanyája.

A templom előtt

Hatalmas Uristen!
Mondjunk dicséretet a nagy Uristennek,
Ki teremője mennynek és földnek,

Ki szent kegyelmével örködik felettünk,
Hogy a házasságnak mi tanúi lehettünk.
Kérjük szent Felségét, áldja meg e frigyet,
Adjon az új párnak erőt, egészséget.
Áldja meg a házukat, fáradozásukat,
És tegye boldoggá minden napjukat,
Isten áldása szálljon a fejükre,
Hogy e házasságban Isten szent nevében,
Élhessenek holtig ők együtt, békességben.

Vacsora előtt

Tisztelt násznagyurak, tisztelt vendégek,
Akik itten szépen most helyre telepedtek!
Tessék csak egy kicsit csendességben lenni,
Mert az ételekről fogok most beszélni,
Mivelhogy én vagyok itt az első szakács,
Értem én a mesterségem jobban, mint egy takács.
És hogy ne kelljen még várni óráról-órára,
Adtam már én foglalt 9 méter fára.
Még a napszámosokat kell majd megkeresni,
Mert a fát, uraim, fel kell metéltetni.
És hogy idejében megfőjön a tehén,
Itt már már bárdjával egy mészáros legény.
Azt mondja, hogy mindenki jól készítse el a gyomrát,
Mert ő holnapután levágja a marhát.
Kilenc legény a konyhán reszelik a tormát,

De mindegyikük sir, mert tuskeli az orrát.
Feleségem az meg kiment a piacra,
Hogy tyúkot vásároljon a holnapra.
A malomba is elment már két hűséges szolgál,
Hogy a tésztának való lisztet majd elhozza.
Fajszra meg elküldtem paprikáért kettőt,
Elvitték magukkal a nagy dagasztó teknőt.
Tokajra pedig elküldtem borért már két kocsit,
Lesz itt minden uraim, csak várjanak egy kicsit.

Tisztelt jó uraim, vendéggyülekezet,
Akik itten szépen helyre telepedtek.
Tessék csak egy kicsit csendességben lenni,
Mert az ételekről akarok beszélni.
Mivelhogy én vagyok itt az első szakács,
Értem mesterségem jobban, mint egy takács.
A sokféle étkek nemsokára jönnek,
Konyhában legényeim egyre-másra főznek.
Hogy ne kelljen várni óráról-órára,
Adtam már foglalót tizenkét öl fára.
Most napszámosokat kell még majd keríteni,
Mert a fát, uraim, fel kell metéltetni.
És hogy a tehénhús megfőjjön idején,
Itt áll taglójával a mészáros legény.
Azt mondja, mindenki elkészítse gyomrát,
Mert ő holnapután levágja a marhát.
Kilenc legény pedig reszeli a tormát,
De mind sir, hogy nagyon tűzeli az orrát.

Fajszra is elküldtem paprikáért kettőt,
Elvitték magukkal a nagy sütő teknőt.
Malomba is elment egy jó béres szolgál,
Az meg a tésztának való lisztet hozza.
Feleségem pedig kiment a piacra,
Tyúkot vásárolni a holnapi napra.
Én magam majd megyek káposztát gyalulni,
Mert ideje lesz már az is savanyítani.
Borért is elküldtem Tokajra két kocsit,
Lesz itt kérem, minden: várjanak egy kicsit!

Vivát!

Bácskai Vőfélykönyv /41-42. oldal./

Vers

Tisztelt vendégsereg!

Azt hiszem, hogy talán ismerik apámat,

Hát szegény feje egyszer elvette anyámat,

Nem mondhatom, hogy rosszul járt övele,

Mert a haláláig nem élt volna vele.

Egyszer így szólt apám: Hallod-e te gyerek?

Azt hiszem a fejed tám már elég kerek,

A legénységre pedig volt már elég idő,

Hát házasodja meg fiacskám, majd megujul a tüdőd,

Mivel, hogy az öregemtől én ezt sose vártam,

De hogy igazat mondott, azonnal beláttam.

Széles jókedvemben a nyakába ugrottam,

Örömben édesapám majnem megfojtottam.

Ez az, édesem! Én is így akartam!

Rögtön az orcámat véresre kapartam,

Fel is húztam mindjárt ünneplő ruhámat,

Lábaimra vettem sarkantyús csizmámat,

Kicsaptam a bajuszt amúgy magyarosan,

Elindultam lánynézőbe hetykén, takarosan.

Bejártam én a falunak minden lányos házát,

Megkértem én sora a bíró, a jegyző lányát,

De az egyik azt mondta, én még nem mek ferhő,

Másik meg azt: csak úri legényhez.

Na de találtam én azért végre egyet nagy sokára

Fel is magasztalt az uborkafára.

Volt három kendője, jegybe mind odadta,
De másnap előttem még az ajtót is becsapta.
Hát kicsit most már félve néztem széjjel,
Nem aludtam én uraim, bizony egész éjjel.
Kerestem, kutattam, hogy mi az oka annak,
Hogy neköm csak a lányok mind hátat forgatnak.
Hisz részögös nem vagyok, én kártyázni se szoktam,
Életemben talán még egy legyet se bántottam.
De hát ki volt pálvá a szám a pörge bajsom alatt,
És mégis módfelett rátartottam magam.
Hát most tudják meg jó uraim, hogy mi hiba volt bennem,
Hogy mért kosarazott ki ennyi kislány engem.
Én megmondom uraim, csak várják türelemmel,
Mert ~~tör~~kig vagyok én már a szerelemmel.
Az volt még a hibám, hogy rettent buszma voltam,
Mint borjú az új kaput, a lányra úgy bámultam.
Persze minden lánynak avval előturakodtam,
Mert szegény jó apámtól mindig úgy hallottam:
Hogy a pénz olvasva, az asszony verve jó,
Egyszóval asszony az csak ütni-verni való.
Jaj, de számárság volt tőlem, hogy így eljárt a szám,
Mert azóta lányság csak kacagva mutat rám.
De azért jó uraim, ha csak egyet is tudnának,
Akit a jó szülei tán még nékem is adnának,
Súgják meg a nevét, belémszeret talán,
Hisz nem vagyok már buszma és nem pállott már a szám.

Leves köszöntője

Dicsértessék a Jézus Krisztus!
Érdemes vendégek! Nem jöttem üresen,
Étellel terhelve van ám mindkét kezem.
De mielőtt a kanálhoz hozzányulnának,
Buzgó szívvel hálát adjanak az Urnak.
És hogy én itt hosszan ne papoljak,
A forró táltól pedig sebeket ne kapjak,
Vegyék hát el kezemből ezt a forró tálat,
Melyet az ujjam már sokáig nem állhat.
A hátam mögött is vagy húsz legény vagyon,
Ezeknek is kezét süti igen nagyon.
Tessék hát a leves, melyet adott a jó hús,
Ezért itt senkinek a szíve ne legyen bús,
Rajta most zenészek, szóljon hát a vig tús!
Dicsértessék az Ur Jézus Krisztus!

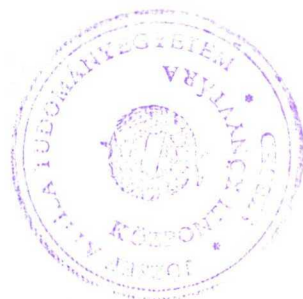
Paprikás köszöntője

Dicsértessék a Jézus Krisztus!
Ismét megérkeztem uraim sokára,
De merem állítani, hogy ne jártam hiába,
Mert olyan jó ételt hoztam valójában,
Mely első helyen van az ételek sorában.
Ezért az ételért én nagy próbákat tettem,
Egy görbe szarvú kossal hét nap verekedtem,

Kicsinybe múlt, hogy a fogam ott nem feledtem,
De oda se neki, mert én azt legyőztem.
De mivel hogy nincsen több ilyen izes éték,
Erre a magyaroknak vizet inni vétek!
Itt a jó paprikás, uraim vegyétek,
Széles jó étvággal, kívánom, egyétek!

Káposztához

Dicsértessék a Jézus Krisztus!
A paradicsomkertből az imént érkeztem,
Ama híres kertnek én a gyümölcséből ettem.
Mivel hogy én ottan sokat kertészkedtem,
Szép fejes káposztát bőven termesztettem.
Mert káposzta és száрма, az étkeink vezére,
Nemes magyar hazánk, országunk címere.
Még a miniszternek is gondja vagyon erre,
Áldja is a földet, hol terem a gyümölcse.
De én már nem diessérem, most dicsérje ő magát,
Mert én belevágtam egy fél oldal szalonnát,
Egy kerge birkának elejét, hátulját:
Keresse meg benne ki fülét, ki farkát!
A tűznél volt eddig, nem forró, nem éget,
Kivánok utána, erőt, egészséget!

Evés közben

A zenészeinknek már a gyomruk korog,
Közükben a zeneszerezám alighogy csikorog.
Jó szemem van nékem, láttam, még nem ettek,
A nagy kplallástól meg is fekefödtek.
De majd most ezután én ügyelek rájuk,
Nehogy szégyenemre benőjön a szájuk.
Főzettem számukra kilenc csalán-zsákot,
Mindegyik kap sülve egy lovas kozákot.
Fűrészporból főzik számukra a málét,
Barnaszénből pedig a fekete kávé.
Raktárba hajtom a hashajtó vizeket,
Pálinkának főzik kazánba a jeget.
Lesz itt ne féljetez mindenféle étel,
Meghíztok e háznál, mind a lú a jégen.
De nehogy azt higgyétek, hogy most bennem fogtatok bolondot,
Mert ledolgoztatom én veletek a kóosztot,
Mert a háznál mostan addig muzsikáltok,
Amig szemetekkel az ajtóig elláttok.
Azután az udvart fölfaszterozzátok,
A ház oldalát jó betapasszátok,
A kertben is lesz még egy pár napi dolog,
Legyetek hát vigan, ne szomorkodjatok!

Bor köszöntője

Dicséértessék a Jézus Krisztus!

Szív vidámitására Isten a bort adta,

Miként Szent Dávid zsoltárban mondotta.

Jó házigazdánk hordóját furatta,

Tele Öveg borát nekünk ideadta.

Hogy hát kegyelmetek el ne aludjanak,

A szivvidámitó borból csak nagyokat igyanak!

Ámde a vőlegénynek belőle adjanak,

Hogy a lakodalomban vígan mulassanak!

Mert ez ám a szivvidámitó,

Erszénypusztító, ruharongyoló,

Asszonyoszomorító, és istenkáromló,

Ez ám a girbegurba tökének a leve,

Bor, bor ennek a neve!

Kapa fokával ütögették,

Metsző késsel tisztogatták,

Tölgyfa közé tették,

Mogyorófával jól körülvették,

Tudod-e, hogy a velem a múltkor mit tettél,

Mikor a kocsmánál a sárba bekevertél,

Egy kizajtóhoz, kapuhoz verettél,

Az öregasszonyokkal jól kinevettetél,

És a menyecskékkel megszégyenítettél,

Kislányokkal kissúfoltattál,

A gyerekekkel meghajigáltattál?

De most a kezembe vagy te jó vitéz!
Szólj egy szót is, ha merész, de nem merész, mert félsz!
Tudod-e, hogy mi az a jó katona regula?
Se irgalom, se kegyelem: most mars az áristomba!
/Ekkor fölhajtott egy pohár bort/

Beszéd a házasságról... /Vacsora közben/

Dicséértessék a Jézus Krisztus!
Hát tisztelt násznagyurak, vendégsereg,
Ifjú fiatal pár! Szeretnék a házasságról beszélni,
Mi is az a házasság?.... Világi párosság,
Akik csak próbálták, vagy vizsgálták,
Azok mindenkinek azt mondhatta erre az okos,
Hogy szegény legénynek biz az nagyon bajos.
Mert a házassággal, bármennyire szép is,
Sok furcsa dolog jár, bárhogyan szépítsék is.
A szegény legénynek, aki beleugrik,
Főhet feje gondban, bajban unos-untig.
Mi is kell a nőnek? Kell először tűzhely,
Ha ez nincs, az asszony nagyon könnyen üz el.
Kell bútor a szobába, konyha limlom holmi.
Ami csak szükséges, fel fogom sorolni.
Mert az asszony ha ebbe lát szükségét,
Nem ülhet senkivel vidám vendégséget.
Dirmeg-dörmög aztán ökelme urára,
Hogy a menyő hozta őtet a nyakára.

Hát hogy ezt elkerüld és a kedvöt keresed,
Végy meg mindenfélét, amit itt feljegyzek.
Kell ~~aprú~~ és kefe, kézikosár, táska,
Mángorló, sótartó, vasaló és rokka.
Kell sok lábas, edény, valamint lábatlan:
Kis és nagykanálból lyukas és lyukatlan,
Rosta, szita, aztán lekvárfőző kanál,
Nagy dagasztó teanő, több szakajtó, kosár,
Kell kis és nagy fazék, bögre, pohár, tálak,
Hozá egy faállvány, amin ezek állnak.
Kell nyárs, sütőlapát, rostály és tökgyalu,
Húsvágó, rézmozsár, ragyogó oldalú.
Kell még ezenfölül sajtár, és tekenő,
Rézlábas, vaslábas, réz ^{üst} és serpenyő.
Levesmerő, fényes, réz, vasnyelű kanál,
Só tartó és más eszköz lógjon a konyha falán.
Kell deszka, sodrófa, kis és nagy meszelő,
Dagasztószék, veder, fényes pléhreszelő.
Falra cifra tükör, szobába szép asztal.
Kell ágy, láda karezek jó puha vánkossal!
Kell sokféle üveg olajra, ecetre,
Rózsavízre vagy másféle jószagú kenetre.
Honnad veszed mindezeket, jóbarátom elő?
Mert a gazdasszonynak ez mindnyája kellő.
Ha még a városba, a feleséged immár
Ugy hajt, úgy tuszkol, mint valami tetár.
Hogy végy kendőt, csipkét, ollót, gyűrűt meg tűt
Ládára lakatot és más ilyes neműt.

Vásárra kell menned, mert majd kerget az asszony.
Kell strimfi, cipellő és újmódi karton,
Fekete selyem vagy szép kázmér keszkenő.
Honnan veszed ezt? Ez ám a bökkenő!
Jaj hát aztán még a lakószobára
Nagyon sokkal több kell ám, miként a konyhára!
Mert nem is szoltam még a szekrényekről,
Az ágyterítőkről, aranyos képekről,
Mit eddig mondtam, már ez is elég jaj
De azonban van még hátra, és ez igen nagy baj,
Mondanám is, nem is, én igazán átallom,
Hát utoljára nyílt szívvél megvallom,
Hát mi tőrés tagadás, ez is megeshetik,
Hogy még a menyecskének egy bőcső is kellhetik.
Hát ebből áll röviden a párosság, házasság,
Akik csak próbálták, azok mind így találták,
De azért ti szüzek ne szomorkodjatok,
Ha tán e farsangból most kimaradtatok,
Eljön a másik is, lesz benne részetek,
Lesz legény is, kivel majd megesküdhetnek.

Dicsértessék a Jézus Krisztus!

Kedves menyasszonyunk a koszorút letette,
Fejét fityulával felékesítette.
Legyen áldott az Ur, ki eddig éltette,
Épségben tartotta, gyászszal be nem fedte!
Csendesség most vendég, nem kell zsínatolni,
Egy is közületek ne merjen most szólani!
Ki pedig e házban még nem akar táncolni,

A pitvarajtón is kívül kell azt tolni.
Mig odakint jártam, nagy viadalt láttam,
Kukorica szárát, sok torzsát vágtam.
A nagy vidámságban szinte elbágyadtam,
Vártetőre ezért keményen felhágтам.
De mikor a várba beléptem,
Katonák lőttek rám, ettől megszédültem.
Mikor szólt a fegyver, nagyon megijedtem,
Kevésbe múlt, hogy fogam csak ott nem feledtem.
Én hát vitéz vagyok, nem félek tőletek,
Ékes fegyveremből ti is ijedjetek!
Éles fegyveremnek mert megtompult az éle,
Látom, násznagyuram rettegve szemléli,
Nem tudom köztetek ki ösmert úgy félve,
Mégvágтам, hogy mindjárt kiomlott a vére.
Most csálnak a várból, érkeznek hozzánk,
Egy ujságot mondok, jól meghallgassátok,
De előbb most iszok, ha nem sajnáljátok.
Most igazat mondok, eddig csak tréfáltam,
Nem esett hiába, hogy innen megváltam.
Nálam a korona, amelyért harcoltam,
S mellettem vagyon kiért harcot álltam,
Mivel fáradsággal szerettem magamnak,
Koszorút letettem fejről hugomnak.
Ki pénzes, váltsa meg táncra magának,
Mert ingyen nem adom oda bizony senki másnak.

MAI LAKODALMAKBAN ELHANGZÓ VERSEZETEK

Búcsúztató

Most a hegedűnek némuljon zengése,
Vig nótázásnak szűnjön meg cangése,
Mert búcsúzásomnak most leszzen kezdése,
Legyünk csendességben, amig leszzen végzése.

Itt van koronája ezen tisztelt háznak,
Hogyha rónézek szemeim kápráznak,
Az ő ékessége, s az ő szépsége,
A mi vőlegényünk gyönyörűsége.

Most pedig egy pár szóval szeretném
a szüleitől elbúcsúztatni.

Köszönöm anyám, hogy felneveltél,
Jóra tanítottal, a rossztól féltettél.
Mint gyenge virágot ápoltál, neveltél.
Most pedig szárnyasra eresztettél.

Köszönöm apám, hogy jóra neveltél,
Az igaz uton járni mindig vezéreltél.
Hogy boldog lehessenek, azon törekedtél,
Mint saját lelkedet, engem úgy szerettél.

Felkérem tehát most e ház virágzálát,
Tisztelt házigazdánk hajadon leányát,
Mi vőlegényünknek feleségül vesszük,
Ha ellenvetésük nincs, amit szívtől reméljük.

Kedves menyasszonyunk készülj, életed útja
Most fordul örökre, vagy örökös búra.
Boldogság derül itt két fiatal szívre,
Kik kelni akarnak a páros életre.

Csekély mondókámat már tovább nem tartom,
E kedves sereget tovább nem várakoztatom.
Vőlegényünk, a menyasszonyt kezédbe ajánlom,
Éld vele világod, szivemből kívánom.

Lakodalmas beszéd vacsorához

Levesre

Itt van már az első tál étel, behoztam,
És hogy el ne ejtsem, azon iparkodtam.
A szakácsunkkal jól megfűszerszámoztam,
Borssal meg gyökérrel ki is cifráztattam.

De már én itt mostan hosszan ne papoljak,
E forró levestől sebeket ne kapjak,
Vegyük el hát tőlem ezt a forró tálat,
Amelyet ujjam már ki nem állhat.

Paprikás felett

A magyar ember a paprikát szereti,
Az erejét benne hamar meg is leli.
Ez aztán az étek, ami nekünk való,
Gyengébb embernek a torkán akadó.

Nincs a paprikásnak a világon párja,
Reá a víz bizony nálunk nem járja.
Egyétek barátim, hogy ne vesszen kárba,
Ne hagyjatok kérlek semmit a nagy tálba.

Pecsenyére

Pecsenyét is hoztam, mégpedig kétfélét,
Behoztam a kokast és vele a jércét.
Hogy jutottam hozzá, szépen elmesélem,
Hallgassanak rám, hát figyelemmel, kérem.

Szaladgált a kakas a jérce nyomában,
Én meg fogtam magam, futottam utána.
Mégfogtam mindkettőt, hamar szerencsésen,
Leöltem őket és leferráztam szépen.

Labukat ezután össze is kötöttem,
S őket egy tepsibe belegyömöszöltem.
Szép piros-barnára sült ottan a bőrük,
Lett kedvemre való pecsenye belőlük.

Nyúljanak utána, izes a falatja,
Tessék nésznagyuram, bátran kóstolhatja.
Ki-ki köszörülje élesre a kését,
Mert pecsenyét hoztam, mégpedig jófélét.
Igazán mondhatom, ki eszik belőle,
Mint egy hentes mester, úgy meghizik tőle.

Kik pecsenyét esznek, mind sokáig élnek,
Apáink is ettől lettek olyan vének.
Mivel a pecsenyét mindenha szerették,
S utána torkukat borral öblögették.

Bor felett

Ahol vigan vannak lányok, legények,
Ha szerit tehetem, én oda betérek.
Mert hát ott jó bor van, azt biztosan tudom,
Hisz ebben szörnyű nagy a tapasztalatom.

Biz'isten nem csuda, hogy a bort szeretem,
Szent Borbála napján a pincében születtem.
Nagyapám kántor volt, apám kefekötő,
S a jó bort csap alól itta mind a kettő.

Ha az én gégémen egy csepp viz lefolyna,
Sirjában az öreg mindjárt megfordulna.
Én az Uristentől mostan azt kívánom,
Hogyha beteg leszek és eljön a halálom,

20 akós nagy hordó borral legyék tele,
Ha vesztemet érzem, abba ülök bele.
Kitátom a számat, dül a jó bor bele,
S ha megfultam, lelkem repül az égffele.

Angyalok visznek fel a mennybe, amint dukál,
Szent Péter pedig a kapuban szalutál.
Uram, ezt vedd be a te kebeledbe,
Életében a vizet csizmáján se tűrte.

Süteményre

Tessék még sokféle jóízű sütemény,
Gondosan készítve, nem égett, nem kemény.
S a jó finom torta zamatos ízével,
Akinek nincs foga, rágja az inyével.

Kik peccsenyét esznek, mind sokáig élnek,
Apáink is ettől lettek olyan vének.
Mivel a peccsenyét mindenha szerették,
S utána torkukat borral öblögették.

Bor felett

Ahol vigan vannak lányok, legények,
Ha szerit tehetem, én oda betérek.
Mert hát ott jó bor van, azt biztosan tudom,
Hisz ebben szörnyű nagy a tapasztalatom.

Biz'isten nem couda, hogy a bort szeretem,
Szent Borbála napján a pincében születtem.
Nagyapám kántor volt, apám kefekötő,
S a jó bort csap alól itta mind a kettő.

Ha az én gégémen egy csepp víz lefolyna,
Sirjában az öreg mindjárt megfordulna.
Én az Uristentől mostan azt kívánom,
Hogyha beteg leszek és eljön a halálom,

20 akós nagy hordó borral legyék tele,
Ha vesztemet érzem, abba ülök bele.
Kitátom a számat, dül a jó bor bele,
S ha megfultam, lelkem repül az égffele.

Angyalok visznek fel a mennybe, amint dukál,
Szent Péter pedig a kapuban szalutál.
Uram, ezt vedd be a te kebeledbe,
Életében a vizet csizmáján se tűrte.

Süteményre

Tessék még sokféle jóízű sütemény,
Gondosan készítve, nem égett, nem kemény.
S a jó finom torta zamatos ízével,
Akinek nincs foga, rágja az inyével.

Képek jegyzéke

- 1.2. sz. kép: Sükösdí legények a századelőn
- 3.4. sz. kép: A kislánykor és a nagylánykor hátárán
5. sz. kép: Nagylányok a századelőn, ünnepelőben
6. sz. kép: Mária-lányok
7. sz. kép: Nagylány az 1930-as években
8. sz. kép: Lánykoszoru a 30-as évek közepén
9. sz. kép: Nagylányok a KALOT-zászlóval 1939-ben
10. sz. kép: Nagylány 1940-ben
11. sz. kép: Nagylánykoszoru az 50-es évekből
12. sz. kép: Jegyespár a századelőn
13. sz. kép: Jegyespár a 30-as évekből
- 14.15.sz.kép: Menyasszony és vőlegény a századelőn

/Megjegyzendő, itt még nem volt divat a fátyol használata, és az öltözkén is látszik, hogy nem egyértelműen fehér ruhát viselt a menyasszony./

16. sz. kép: Menyasszony és vőlegény 1924-ben
/A menyasszonyi ruha még mindig színes, és magas "rözgős" koszorut visel a menyasszony, de már divattá vált a fátyol is./

17. sz. kép: Menyasszony és vőlegény 1934-ben
/Megfigyelhetjük, hogy kezd kialakulni a fehér menyasszonyi ruhadvat./
18. sz. kép: Menyasszony és vőlegény 1935-ben
19. sz. kép: Menyasszony leánypajtásaival 1935-ben
20. sz. kép: Menyasszony és vőlegény 1941-ben
21. sz. kép: Menyasszony és vőlegény legénypajtásokkal 1958-ban
/Megfigyelhető, hogy uralkodó már a polgári viselet./
22. sz. kép: Menyasszony és vőlegény 1976-ban
23. sz. kép: Lakodalmas menet 1976-ban
24. sz. kép: Menyecskek tánca a lakodalmas menet végén a 70-es években
/A képen jól megfigyelhető, hogy a hagyományos viseletet csak erre az alkalomra öltötték fel, a bluz tejére már modern pulóvert viselnek./
25. sz. kép: Esküvő a sükösi templomban 1976-ban
/Megjegyzendő, az oltárkép Prokop Péter freskója./
26. sz. kép: Menyasszonytánc az 1950-es években
27. sz. kép: Menyasszonytánc az 1970-es évekből
/A kép jellegzetessége, hogy elsőként a szülők forgatják az ifju párt. Itt már szokássá vált, hogy a vőlegényt is táncra perdítik./

28. sz. kép: Vőfélyek a 40-es évek végén
29. sz. kép: Részlet a Bácskai Vőfélykönyvből
/A könyv borítólapja már eltűnt, így
a bal sarokban lévő jelzés bizonyítja
dokumentumjellegét./
30. sz. kép: Módos menyecske a stafirungos szek-
rény előtt 1935-ben
31. sz. kép: Viszik a menyasszony ágyát
32. sz. kép: Hanus József vőfély a templom előtti
köszöntőt mondja.
33. sz. kép: Hanus József vőfély ételbeköszöntője
34. sz. kép: Bevezetik a második menyasszonyt mas-
karában
35. sz. kép: Pénzért táncol az "új asszony".

Képek jegyzéke

- 1.2. sz. kép: Sükösdí legények a századelőn
- 3.4. sz. kép: A kislánykor és a nagylánykor határán
5. sz. kép: Nagylányok a századelőn, ünnepelőben
6. sz. kép: Mária-lányok
7. sz. kép: Nagylány az 1930-as években
8. sz. kép: Lánykoszoru a 30-as évek közepén
9. sz. kép: Nagylányok a KALOT-zászlóval 1939-ben
10. sz. kép: Nagylány 1940-ben
11. sz. kép: Nagylánykoszoru az 50-es évekből
12. sz. kép: Jegyespár a századelőn
13. sz. kép: Jegyespár a 30-as évekből
- 14.15.sz.kép: Menyasszony és vőlegény a századelőn
/Megjegyzendő, itt még nem volt divat a fátyol használata, és az öltözködés is látszik, hogy nem egyértelműen fehér ruhát viselt a menyasszony./
16. sz. kép: Menyasszony és vőlegény 1924-ben
/A menyasszonyi ruha még mindig színes, és magas "rözgős" koszorút visel a menyasszony, de már divattá vált a fátyol is./

17. sz. kép: Menyasszony és vőlegény 1934-ben
/Megfigyelhetjük, hogy kezd kialakulni a fehér menyasszonyi ruhát.
vat./
18. sz. kép: Menyasszony és vőlegény 1935-ben
19. sz. kép: Menyasszony leánypajtásaival 1935-ben
20. sz. kép: Menyasszony és vőlegény 1941-ben
21. sz. kép: Menyasszony és vőlegény legénypajtásokkal 1958-ban
/Megfigyelhető, hogy uralkodó már a polgári viselet./
22. sz. kép: Menyasszony és vőlegény 1976-ban
23. sz. kép: Lakodalmas menet 1976-ban
24. sz. kép: Menyecskek tánca a lakodalmas menet végén a 70-es években
/A képen jól megfigyelhető, hogy a hagyományos viseletet csak erre az alkalomra öltötték fel, a blúz tetéjére már modern pulóvert viselnek./
25. sz. kép: Esküvő a sükösi templomban 1976-ban
/Megjegyzendő, az oltárkép Prokop Péter freskója./
26. sz. kép: Menyasszonytánc az 1950-es években
27. sz. kép: Menyasszonytánc az 1970-es évekből
/A kép jellegzetessége, hogy elsőként a szülők forgatják az ifju párt. Itt már szokássá vált, hogy a vőlegényt is táncra perdítik./

28. sz. kép: Vőfélyek a 40-es évek végén
29. sz. kép: Részlet a Bácskai Vőfélykönyvből
/A könyv borítólapja már eltűnt, így
a bal sarokban lévő jelzés bizonyítja
dokumentumjellegét./
30. sz. kép: Módos menyecske a stafirungos szek-
rény előtt 1935-ben
31. sz. kép: Visszik a menyasszony ágyát
32. sz. kép: Hanus József vőfély a templom előtti
köszöntőt mondja.
33. sz. kép: Hanus József vőfély ételbeköszöntője
34. sz. kép: Bevezetik a második menyasszonyt mas-
karában
35. sz. kép: Pénzért táncol az "új asszony".

1

2

3

4

5

6

7

8

9

10

42

43

14

15

16

17

18

19

20

21

22

23

24

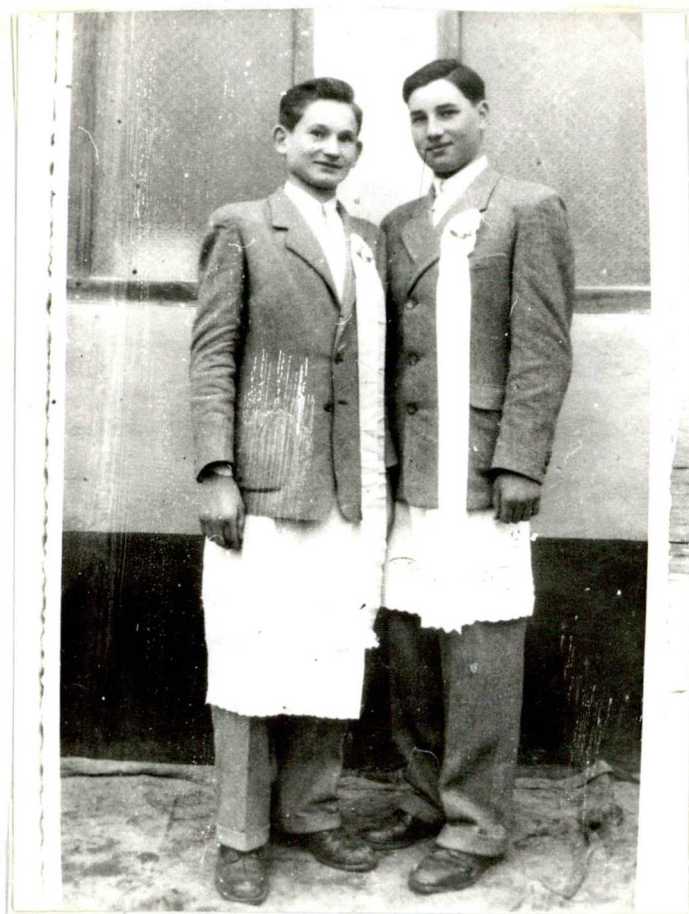
25

26

27

28

Ki a jó lelkedet itten boldogítja,
Hogy örömet leljél ezen menyegzőben,
S öröm anyá legyél örökös időben.

Jól tudom, hogy sokszor bu nyomta szivedet,
Mint tehetnél egyszer boldoggá engemet ;
Most eljött az időm, add ide kezdet,
Hadd hullajtsak raja sok hálás könnyeket !

Kedves testvéreim, rokonok, barátok,
Hőzzátok is szólok, mielőtt elválok ;
Találjatok ti is, amint én, hű párra ;
Legyen a lelketek örömnék tanyája !

Dicsértessék a Jézus Krisztus !

Bácskai Vőfénykönyv

— 33 —

29

30

31

32

33

34

35

A d a t k ö z l ő k

id. Késmárki Istvánné, 1904, született Érsekhalmán.

Apja uradalmi kocsis volt. Kislánykora óta
Sükösdön él.

Késmárki István, 1923. született Sükösdön, 1954
előtt földnélküli szegényparaszt, az 1950-es
évektől TSZ-tag.

Késmárki Istvánné, Sztrikinác Mária, 1908, szü-
letett Sükösdön, középbirtokos parasztcsaládból.
Németh Józsefné, Sztrikinác Mária, 1908, született
Sükösdön, módos paraszti családból.

Sipos Józsefné, 1911, született Sükösdön, közép-
birtokos családban.

Késmárki Mátyás, 1923, született Sükösdön, közép-
birtokos parasztcsaládban /ma: okl. kertész-
mérnök, Érsekcsanádön lakik.

Hanus József, 1925, született Sükösdön, - a leg-
több vőfély-szerepet vállalta Sükösdön.

Lógó Ferenc, 1904, született Sükösdön, közép-
birtokos parasztcsaládban / 40 kishold/.

Mencsik Istvánné, 1904, született Sükösdön, közép-
birtokos parasztcsaládban.

Igaz Jánosné, 1919, született Sükösdön szegény
családban.

Csizmadia Mária 1920, született Sükösdön, módos
parasztcsaládban / 80 hold/

Radics István és Radics Istvánné, 1919, szület-
tek sükösdön, középbirtokos parasztcsaládban.

Kusztor Jánosné, 1923, született Sükösdön, sze-
gényparaszt családban.

Zsinor Jánosné, 1910, született Sükösdön szegény
családban.

Soós Sándorné, 1902, született Sükösdön, szegény
napszámos családban.